

Analysis of the Participatory Governance System in Urban Planning and Budgeting: Evidence from the Councils Law in Iran

Original Article

Mohammad Hossein Boochani¹, Marzieh Samadi-Foroushani^{2*}

1- Assistant Professor, Department of Urban Planning, Faculty of Art and Architecture, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

2- Assistant Professor, Department of Industrial Engineering, Eyvanekey University, Eyvanekey, Iran

ARTICLE INFO

Article History

Received: 2025-03-07

Revised: 2025-05-20

Accepted: 2025-05-21

Keywords

Council Laws

Integrated Urban Governance

Participatory Budgeting

Participatory Governance

Participatory Planning

Social Network Analysis

ABSTRACT

Introduction

Participatory planning and budgeting, as the most fundamental axis of local community participation in governance decision-making, provides an opportunity for stakeholders to jointly agree on what, how, and where their resources should be spent. Given the complexity of the process of effective participation of local communities in governance decision-making, numerous attempts to respond to this need have failed. In examining the reasons for the failure of participation in different regions, the neglect of governance is raised. Participatory governance, by strengthening the communication and reflective capacities of public institutions, attempts to overcome the limitations of effective participation. The present study analyzes the governance system of urban planning and budgeting using the methodology of social network analysis. Social network analysis is a systematic approach to assessing complex communication networks and creating tools to facilitate future collaborations between actors across institutional boundaries, as well as an innovative approach to analyzing governance structures. The present study is an application of social network analysis in analyzing the participatory governance system of urban planning and budgeting. In addition to analyzing the governance structure based on the legal power of actors' participation, it also identifies areas for improving the system in institutional and legal design with a focus on the participatory planning and budgeting process and provides policy recommendations in this regard.

Materials and Methods

The present study has analyzed the participatory governance system of urban planning and budgeting using the social network analysis approach. This approach studies social structures using graph theory, and its most important concepts are: network, node, and edge. A network is a set of at least three nodes and a number of edges that indicate the presence or absence of a connection between nodes. Nodes can be individuals, groups, units, or organizations. The most important index of network analysis is the centrality index; in general, centrality has a broad concept that is used to identify and determine key actors or connections in a network. The value of the degree centrality of each point is obtained by counting the number of its neighbors. The higher the degree of a point, the more central it is considered to have access to resources. Other network analysis indicators include the geodesic distance index, which measures the speed of cooperation and the circulation of resources and information in the network, and identifies vulnerable parts

* Corresponding author: samadi.m@eyc.ac.ir

of the network. The geodesic distance index in social network analysis is defined as the shortest path between two nodes in a network. This concept is taken from mathematical geometry and is used in social sciences to measure the distance between individuals or entities in a network. The geodesic distance between two nodes is equal to the minimum number of edges that must be traversed to get from one node to another. If there is a path (direct edge) between two nodes, the geodesic distance is equal to one, and if there is no path, the calculation is made based on the shortest indirect path. Given that the law on the organization, duties, and elections of Islamic councils in the country is considered the basis for the legal power of activists, in this study, social network analysis data were extracted and analyzed using legal provisions related to the duties of city councils. In accordance with the review of the National Council's Law, 47 legal themes in the field of urban planning and budgeting were extracted, and 19 involved institutions were identified as system actors. The legal themes were classified according to six areas of participation, including awareness, decision-making, institutional agreement, implementation, and monitoring. Next, by forming a governance network matrix, the legal position of actors was analyzed based on the degree centrality index and geodesic distance.

Findings

The focus of the legal contents of the councils on the participation of actors in planning and budgeting is in the field of participation in decision-making with 38 legal contents, monitoring with 25 legal contents, implementation with 23 legal contents, and decision-making with 24 legal contents, and participation in the fields of awareness-raising with only one legal content and institutional agreements with only two legal contents, despite the emphasis they have on the formation of participatory governance in planning and budgeting, has been neglected in the current structure. In order to analyze the structure of participatory governance, 19 cooperating actors were identified, and the legal contents related to each of the actors were also determined. Following the identified legal themes, the actor institutions were considered as rows and the participation fields as columns of the governance network structure matrix. Considering the distribution of the number of themes of each actor in the six participation levels, the values of the cells of the actor-participation network matrix were entered into the calculations. The degree centrality

of the network was calculated using Ucinet software, and then the relevant networks were drawn using NetDraw software. In the participatory governance network, the City Council (ORG 02) and, by a long way, the Municipality (ORG 03) have the most significant legal power to participate in city planning and budgeting. Relevant Agencies and Legal Authorities (ORG 18), the Ministry of Interior (ORG 04), and People (ORG 01) are in the following ranks, which shows the legislator's belief in government and public participation in urban planning. However, the private sector (ORG 12), non-governmental organizations (ORG 13), and NGOs (ORG 10) have the weakest legal power in the participatory governance structure.

Conclusion

According to the findings, in the current system, the legal power of decision-making and oversight is concentrated in the city council, and the areas of awareness and empowerment of local communities and institutional agreements have been neglected. In addition, given that the current governance structure focuses only on the participation of the city council and the municipality, and local communities and other actors are far removed from legal power, the success of implementing participatory planning and budgeting approaches in the current system cannot be assured. In this regard, strengthening the legal relationship of the city council with other actors and creating an integrated urban governance structure, redesigning the urban planning and budgeting system, planning a comprehensive participatory budgeting system for capital projects, strengthening interactive and consensual approaches in screening and prioritizing capital asset acquisition plans, strengthening the participation of the scientific elite network in the needs assessment and initial feasibility of development plans, activating the citizen selection mechanism to manage the portfolio of regional projects, presenting a plan to implement the Public-Private Partnership model in urban capital projects, having a mechanism for local communities to participate in the implementation of regional projects through co-creation models, strengthening public trust through financial transparency and attracting participation in paying legal fees, strengthening relations with the media and educational institutions in order to raise awareness and social empowerment, and strengthening public monitoring mechanisms, receiving feedback and accountability from city managers from the areas of institutional and legal development of the participatory planning and budgeting governance system.

COPYRIGHTS

©2022 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publishers.

HOW TO CITE THIS ARTICLE

Boochani M. H. Samadi-Foroushani M. Analysis of the Participatory Governance System in Urban Planning and Budgeting: Evidence from the Councils Law in Iran. Urban Economics and Planning Vol 6(2):154-171. [In Persian]

DOI: 10.22034/UEP.2025.511143.1610

تحلیل سیستم حکمروایی مشارکتی در برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری: شواهدی از قانون شوراها در ایران

مقاله پژوهشی

محمدحسین بوچانی^۱؛ مرضیه صمدی فروشانی^{۲*}

۱- استادیار گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲- استادیار گروه مهندسی صنایع، دانشکده مهندسی صنایع، دانشگاه ایوان کی، ایوان کی، ایران

چکیده

مقدمه

برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی مشارکتی به عنوان اساسی‌ترین محور مشارکت جوامع محلی در تصمیم‌گیری حاکمیتی، فرصتی را برای ذی‌نفعان فراهم می‌کند تا به طور مشترک در مورد اینکه چه، چگونه و کجا منابعشان باید هزینه شود، به توافق برسند. با توجه به پیچیدگی فرایند مشارکت مؤثر کنشگران، تلاش‌های متعدد برای پاسخ‌گویی به این نیاز شکست می‌خورند. در بررسی دلایل شکست مشارکت در مناطق مختلف دنیا، بی‌توجهی به حکمروایی مشارکتی مطرح می‌شود. حکمروایی مشارکتی با تقویت ظرفیت‌های ارتباطی و انعکاسی نهادهای عمومی و جوامع محلی، تلاش برای برطرف کردن محدودیت‌های مشارکت مؤثر دارد. پژوهش حاضر به تحلیل سیستم حکمروایی برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری با استفاده از روش‌شناسی تحلیل شبکه‌های اجتماعی پرداخته است. تحلیل شبکه اجتماعی نوعی رویکرد سیستمی برای ارزیابی شبکه‌های ارتباطی پیچیده و ایجاد ابزار برای تسهیل همکاری‌های آینده بین کنشگران در سراسر مرزهای نهادی و رویکردی نوآورانه به منظور تحلیل ساختار حکمروایی است. پژوهش حاضر کاربردی از تحلیل شبکه اجتماعی در تحلیل سیستم حکمروایی مشارکتی برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری است تا ضمن تحلیل ساختار حکمروایی بر مبنای قدرت قانونی مشارکت کنشگران، زمینه‌های بهبود سیستم در طراحی نهادی و قانونی با تمرکز بر فرایند برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی مشارکتی را شناسایی کند و توصیه‌های سیاستی در این زمینه ارائه دهد.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر سیستم حکمروایی مشارکتی برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری را با استفاده از رویکرد تحلیل شبکه اجتماعی مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است. این رویکرد به مطالعه ساختارهای اجتماعی با استفاده از تئوری گراف می‌پردازد و مهم‌ترین مفاهیم آن عبارت‌اند از: شبکه، گره و یال. شبکه که مجموعه‌ای از حداقل سه گره و تعدادی یال است که وجود داشتن یا نداشتن ارتباط میان گره‌ها را نشان می‌دهد. گره‌ها می‌توانند افراد، گروه‌ها، واحدها و یا سازمان‌ها باشند. مهم‌ترین شاخص تحلیل شبکه، شاخص مرکزیت است؛ به طور کلی مرکزیت دارای مفهوم گسترده‌ای است که برای شناسایی و تعیین کنشگران کلیدی و یا ارتباطات در یک شبکه استفاده می‌شود. ارزش مرکزیت درجه هر نقطه تنها با شمارش تعداد همسایگانش به دست می‌آید. هرچه میزان درجه یک نقطه بیشتر باشد، دسترسی آن به منابع بیشتر و مرکزی‌تر محسوب می‌شود. از دیگر شاخص‌های تحلیل شبکه می‌توان به شاخص فاصله ژئودزیک، برای سنجش سرعت همکاری و گردش منابع و اطلاعات در شبکه، برای تعیین بخش‌های آسیب‌پذیر شبکه، اشاره کرد. شاخص فاصله ژئودزیک در تحلیل شبکه اجتماعی، به عنوان کوتاه‌ترین مسیر بین دو گره در یک شبکه تعریف می‌شود. این مفهوم از هندسه ریاضی گرفته شده و در علوم اجتماعی برای اندازه‌گیری فاصله بین افراد یا نهادها در شبکه استفاده می‌شود. فاصله

اطلاعات مقاله

تاریخ‌های مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۱۷

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۲/۳۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۲/۳۱

کلمات کلیدی

برنامه‌ریزی مشارکتی
بودجه‌ریزی مشارکتی
تحلیل شبکه اجتماعی
حکمروایی مشارکتی
حکمروایی یکپارچه شهری
قوانین شوراها

مشارکتی، شورای شهر (ORG 02) و با فاصله زیاد، شهرداری (ORG 03) بیشترین قدرت قانونی را برای مشارکت در برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی شهر دارند. نهادها و مراجع قانونی ذی‌ربط (ORG 18)، وزارت کشور (ORG 04) و مردم (ORG 01) در رتبه‌های بعدی قرار دارند که نشان‌دهنده اعتقاد قانون‌گذار به مشارکت دولت و مردم در برنامه‌ریزی شهری است. با این حال، بخش خصوصی (ORG 12)، سازمان‌های غیردولتی (ORG 13) و سازمان‌های مردم‌نهاد (ORG 10) ضعیف‌ترین قدرت قانونی را در ساختار حکمرانی مشارکتی دارند.

نتیجه‌گیری

منطبق با یافته‌ها در سیستم کنونی قدرت قانونی تصمیم‌گیری و نظارت در نهاد شورای شهر تمرکز یافته و زمینه‌های آگاه‌سازی و توانمندسازی جوامع محلی و توافق‌های نهادی مورد غفلت واقع شده است. علاوه بر آن، با توجه به آنکه ساختار حکمروایی فعلی تنها بر مشارکت شورای شهر و شهرداری متمرکز است و جوامع محلی و سایر کنشگران در فاصله بسیار زیادی از قدرت قانونی قرار گرفته‌اند، نمی‌توان از موفقیت پیاده‌سازی رویکردهای برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی مشارکتی در سیستم فعلی اطمینان حاصل کرد. در این راستا، تقویت ارتباط قانونی شورای شهر با سایر کنشگران و ایجاد ساختار حکمروایی یکپارچه شهری، بازطراحی نظام برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری، طرح‌ریزی سیستم جامع بودجه‌ریزی مشارکتی طرح‌های سرمایه‌ای شهری، تقویت رویکردهای تعاملی و توافقی در غربالگری و اولویت‌بندی طرح‌های سرمایه‌ای، تقویت مشارکت شبکه نخبگان علمی در نیازسنجی و امکان‌سنجی اولیه طرح‌های سرمایه‌ای شهری، ارائه برنامه پیاده‌سازی الگوی مشارکت عمومی - خصوصی در طرح‌های سرمایه‌ای شهری، فعال‌سازی مکانیزم انتخاب شهروندان به صورت مدیریت سبد پروژه‌های محلی، وجود سازوکار مشارکت جوامع محلی در اجرای پروژه‌های محلی از طریق الگوی‌های هم‌آفرینی، تقویت اعتماد عمومی از طریق شفافیت مالی و جلب مشارکت در پرداخت عوارض‌های قانونی، تقویت ارتباط با رسانه‌ها و نهادهای آموزشی در راستای آگاهی‌بخشی و توانمندسازی اجتماعی و تقویت مکانیزم‌های نظارت مردمی، دریافت بازخورد و پاسخ‌گویی مدیران شهر از زمینه‌های توسعه نهادی و قانونی در سیستم حکمروایی برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی مشارکتی است.

ژئودیزیک بین دو گروه برابر است با حداقل یال‌هایی که برای رسیدن از یک گروه به گروه دیگر باید طی شود. اگر مسیر (یال مستقیم) بین دو گروه وجود داشته باشد، فاصله ژئودیزیک برابر یک است و اگر مسیری وجود نداشته باشد، بر مبنای کوتاه‌ترین مسیر غیر مستقیم محاسبه انجام می‌شود. با توجه به آنکه قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور مبنایی برای قدرت قانونی کنشگران محسوب می‌شود، در این مطالعه داده‌های تحلیل شبکه اجتماعی با استفاده از ماده‌های قانونی مرتبط با وظایف شوراهای شهر استخراج شده و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. منطبق با بررسی قانون شوراهای کشور، ۴۷ مضمون قانونی در زمینه برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری استخراج شده و ۱۹ نهادهای درگیر به عنوان کنشگران سیستم شناسایی و مضامین قانونی منطبق با شش زمینه مشارکت شامل آگاه‌سازی، تصمیم‌سازی، تصمیم‌گیری، توافق نهادی، اجرا و نظارت طبقه‌بندی شد. در ادامه، با تشکیل ماتریس شبکه حکمروایی، جایگاه قانونی کنشگران بر مبنای شاخص مرکزیت درجه و فاصله ژئودیزیک مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

تمرکز مضامین قانونی شوراها بر مشارکت کنشگران در برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی در زمینه مشارکت در تصمیم‌گیری با ۳۸ مضمون قانونی، نظارت با ۲۵ مضمون قانونی، اجرا با ۲۳ مضمون قانونی و تصمیم‌سازی با ۲۴ مضمون قانونی است و مشارکت در زمینه‌های آگاه‌سازی با تنها یک مضمون قانونی و توافقی‌های نهادی تنها با دو مضمون قانونی، علی‌رغم تأییدی که در شکل‌گیری حکمروایی مشارکتی در برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی دارند، در ساختار کنونی مورد غفلت واقع شده است. در ادامه، به منظور تحلیل ساختار حکمروایی مشارکتی ۱۹ کنشگر همکار شناسایی و مضامین قانونی مرتبط با هر یک از کنشگران نیز مشخص شد. مطابق با مضامین حقوقی شناسایی شده، نهادهای بازیگر به عنوان سطرها و فیلدهای مشارکت به عنوان ستون‌های ماتریس ساختار شبکه حکمرانی در نظر گرفته شدند. با توجه به توزیع تعداد مضامین هر بازیگر در شش سطح مشارکت، مقادیر سلول‌های ماتریس شبکه بازیگر - مشارکت وارد محاسبات شد. مرکزیت درجه شبکه با استفاده از نرم‌افزار Ucinet محاسبه شده و سپس، شبکه‌های مربوطه با استفاده از نرم‌افزار NetDraw ترسیم شدند. در شبکه حکمرانی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

تشیکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی کشور ساختار حکمروایی مشارکتی را در سطح جوامع محلی تبیین ساخته است. اما بنا به دلایل مختلف مشارکت مردم در اداره شهرها و سایر سکونتگاه‌های کشور تنها در صندوق رأی و انتخاب اعضای شورای شهر (که آن هم به شورای شهرداری تقلیل یافته) مختصر شده است. روشن است بخش عمده دلایل عدم تحقق این احکام و مواد قانونی به فقدان و یا ضعف در مقررات اجرایی و شکل‌گیری همکاری‌های قانونی برمی‌گردد. بررسی تجارب کشور نشان می‌دهد در برخی دوره‌های مدیریت شهری و آن هم فقط در برخی شهرها، فعالیت‌هایی در حوزه مشارکت شهروندان در اداره شهرها در برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شکل گرفته است. تشکیل شورایی‌ها، تشکیل انجمن محلات شهر تهران و اخذ نظر از مردم در قالب اجرای طرح «من شهر دارم» که نخستین دوره در سال ۱۴۰۱ در مناطق ۲۲گانه، سازمان‌ها و شرکت‌های شهرداری تهران اجرا شد (Samadi-Foroushani et al., 2025) و در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ نیز ادامه یافته است، نمونه‌های عملیاتی از این اقدامات هستند. هر چند هر یک از این فعالیت‌ها نواقص اجرایی، حقوقی و مدیریتی خود را دارد، اما اصل موضوع مشارکت مردم در فرایند برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی، قابل اتکا و واجد ارزش هنجاری و مدیریتی است.

با توجه به تأکید بهبود حکمروایی مشارکتی از طریق توسعه ظرفیت‌های نهادی و قانونی، پژوهش حاضر چارچوب حقوقی قوانین شهری را مورد بررسی قرار داده و با در نظر گرفتن شبکه همکاری‌های قانونی کنشگران به عنوان یک سیستم، ساختار حکمروایی مشارکتی برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری را به عنوان محورهای اصلی مشارکت جوامع محلی با استفاده از رویکرد تحلیل شبکه اجتماعی (Social Network Analysis) مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است. تحلیل شبکه اجتماعی نوعی رویکرد سیستمی برای ارزیابی شبکه‌های ارتباطی پیچیده و ایجاد ابزار برای تسهیل همکاری‌های آینده بین کنشگران در سراسر مرزهای نهادی و رویکردی نوآورانه برای تحلیل ساختار حکمروایی است (Corlew, 2015). پژوهش حاضر کاربردی از تحلیل شبکه اجتماعی در تحلیل سیستم حکمروایی مشارکتی برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری است تا ضمن تحلیل ساختار حکمروایی بر مبنای قدرت قانونی مشارکت کنشگران، زمینه‌های بهبود سیستم در طراحی نهادی و قانونی با تمرکز بر فرایند برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی مشارکتی را شناسایی و توصیه‌های سیاستی در این زمینه ارائه دهد.

پیشینه پژوهش

حکمروایی مشارکتی (Collaborative Governance) بر همکاری میان دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی تأکید دارد و به دنبال مشارکت ذی‌نفعان مختلف در فرایند تصمیم‌گیری و اجرای سیاست‌ها مبتنی بر تعامل و هماهنگی میان بخش‌های مختلف جامعه است و ویژگی‌های زیر برای آن متصور است:

- مشارکت چندبخشی: حضور هم‌زمان دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی در فرایند تصمیم‌گیری.
- شفافیت و پاسخ‌گویی: دسترسی آزاد به اطلاعات و امکان نظارت بر عملکرد سیاست‌ها.
- توافق جمعی: فرایندهای تصمیم‌گیری مبتنی بر اجماع میان ذی‌نفعان.
- انعطاف‌پذیری و یادگیری سازمانی: سیاست‌گذاری بر اساس تجربه و بازخورد مستمر.
- اعتماد و تعامل سازنده: ایجاد فضای گفت‌وگو میان بازیگران مختلف برای حل تعارضات (Emerson et al., 2012).

نظریه نهادگرایی (Institutional Theory) یکی از رویکردهای تأثیرگذار در علوم اجتماعی و سیاسی است که بر نقش نهادها در شکل‌دهی به رفتارهای فردی و اجتماعی تأکید دارد. این نظریه، نهادها را به عنوان ساختارها و سازوکارهای رسمی و غیررسمی تعریف می‌کند که رفتار انسان‌ها را در جوامع مختلف هدایت می‌کنند.

در سال‌های اخیر تقاضای قابل توجهی برای مشارکت جوامع محلی در سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری عمومی، ایجاد شده است (Kiss et al., 2022). این اصل، دموکراسی را با شنیدن صدای جوامع محلی در موضوعاتی که مستقیم بر زندگی اجتماعی آن‌ها تأثیر می‌گذارد، تجسم می‌بخشد (Thelma, 2024). برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی مشارکتی به عنوان اساسی‌ترین محور مشارکت جوامع محلی در تصمیم‌گیری حاکمیتی، فرصتی را برای ذی‌نفعان فراهم می‌کند تا به طور مشترک در مورد اینکه چه، چگونه و کجا منابع‌شان باید هزینه شود، به توافق برسند (Wilkinson et al., 2019) و به این صورت، با تأثیرگذاری بر سیاست‌های عمومی، تعمق در توزیع منابع، افزایش سطح اعتماد و مالکیت آن‌ها بر پروژه‌های دولتی، نقش جوامع محلی در اجرای تلاش‌های توسعه تبیین شود (Kessy, 2022). در سال‌های اخیر این زمینه توجه روزافزونی را از سوی محققان و متخصصان مدیریت دولتی به خود جلب کرده است (Pu & Zou, 2025)، به طوری که ادبیات علمی روند افزایشی برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی مشارکتی را نشان می‌دهد، اما اثربخشی آن توسط ناآگاهی، شفافیت محدود و مکانیسم‌های مسئولیت‌پذیری ضعیف، نادیده گرفته می‌شود (Asukile et al., 2022). تجارب مشارکت از یک سو نشان می‌دهد اکثر جوامع محلی نه درک درستی از فرایندهای برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی خود دارند و نه توانایی مشارکت در آن را دارند. به همین ترتیب، رویه‌ها و ساختارهای مشارکت مؤثر، نظارت و ارزیابی به‌سختی وجود دارد و چنین وضعیتی ارتقای دولت مؤثر، پاسخ‌گو و مسئول در سطح محلی را محدود می‌کند (Malipula, 2022). از سوی دیگر، هنگامی که مشارکت به صورت فرصت‌های قانونی در رویکرد برنامه‌ریزی بالا به پایین مطرح می‌شود در زمینه نوآوری و توسعه کارآفرینی جوامع محلی ناموفق است (Mitlin, 2021). همچنین، فرصت‌های قانونی بالا به پایین منطبق با منافع افراد صاحب‌نفوذ، مقامات دولتی و سیاستمداران به‌راحتی زیر پا گذاشته می‌شوند و حاشیه‌نشینان به نفع قدرتمندان کنار گذاشته خواهند شد. بنابراین، موفقیت فرصت‌های قانونی در رویکرد برنامه‌ریزی از بالا به پایین مستلزم برنامه‌های اقدام روشن برای مشارکت در پیشبرد سیاست‌های شهری است. رویکردهای برنامه‌ریزی پایین به بالا نیز از طریق آموزش جوامع محلی و آگاهی فراگیر تنها زمانی موفقیت‌آمیز است که جوامع محلی آگاهی لازم را داشته باشند و به اندازه کافی با تأثیرات سیاست‌ها اجتماعی شده باشند (Chitsa et al., 2022).

با توجه به پیچیدگی فرایند مشارکت مؤثر در تصمیم‌گیری حاکمیتی، تلاش‌های متعدد برای پاسخ‌گویی به مشارکت مؤثر شکست می‌خورند (Mitlin, 2021). در بررسی دلایل شکست مشارکت مؤثر در مناطق مختلف دنیا، بی‌توجهی به حکمروایی مطرح می‌شود، به طوری که عبور حکمروایی بخش عمومی از قلمرو و رویکردهای سنتی به مدل‌های مشارکتی نوآورانه، مورد تأکید قرار می‌گیرد (Monkelbaan, 2019). حکمروایی مشارکتی با تقویت ظرفیت‌های ارتباطی و انعکاسی نهادهای عمومی، تلاش برای برطرف کردن محدودیت‌های مشارکت مؤثر دارد، به طوری که با تمرکز بر زمینه‌های نهادی و قانونی مشارکت و ایجاد عرصه‌های متعدد برای مباحثه و گفت‌وگو می‌تواند صداها و روایت‌های جدیدی را مطرح کند و همچنین فرهنگ مشارکت را متحول سازد (Kiss et al., 2022). حکمروایی مشارکتی بر افزایش قابلیت حل مسئله از طریق توانمندسازی قابلیت‌های ذی‌نفعان متمرکز است و حمایت از مشارکت و اقدام جمعی، پاسخ‌گویی را تقویت می‌کند (Pittman et al., 2019).

علاوه بر آن قوانین شهری به عنوان چارچوب حقوقی، نقش کلیدی در تسهیل یا محدود کردن مشارکت کنشگران ایفا می‌کنند. طراحی نهادی در حکمروایی مشارکتی بر قواعد اساسی حقوقی و قانونی تأکید دارد و بنابراین مشروعیت فرایند مشارکتی را افزایش می‌دهد (Wang & Ran, 2021).

در این راستا منطبق با اصل یکصدم قانون اساسی ایران مشارکت جوامع محلی برای پیشبرد برنامه‌های اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی، فرهنگی، آموزشی و سایر امور رفاهی در نهاد شوراهای پیش‌بینی شده و قانون

دانسته و بر روشی که افراد ترجیحات خود را بیان می‌کنند، تأکید کرده‌اند (Benade et al., 2021). مطالعاتی نیز بر ارائه زمینه‌های توسعه‌ای تمرکز یافته‌اند. گاستیل و بروگهامر (۲۰۲۱) پیوند دادن نظریه‌های انگیزش، بازی و مشورت عمومی برای طراحی یک سیستم آنلاین برای بودجه‌بندی مشارکتی را مورد تأکید قرار می‌دهند (Gastil & Broghammer, 2021).

در زمینه مطالعات حکمروایی مشارکتی در برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی ژانگ (۲۰۲۲) به ارزیابی نقش بودجه‌ریزی مشارکتی در بهبود کارایی دولت‌های محلی در شهرهای کره جنوبی می‌پردازد و نشان می‌دهد سیستم‌های بودجه مشارکتی نه تنها به کیفیت در دموکراسی کمک می‌کنند، بلکه کارایی مالی و مسئولیت‌پذیری را به عنوان یک مکانیسم حاکمیتی از پایین به بالا بهبود می‌بخشند (Jung, 2022). ماتئی و همکاران (۲۰۲۲) به تحلیل مقررات بودجه‌ریزی مشارکتی شهرداری‌های ایتالیا می‌پردازند و نشان می‌دهند وجود تنها یک ماده قانونی، حکمروایی مشارکتی واقعی را تضمین نمی‌کند (Mattei et al., 2022). نوکس و ارشد (۲۰۲۲) به دنبال درک پویایی اکوسیستم‌های کارآفرینی با بررسی تعاملات پیچیده بین ذی‌نفعان متعددی هستند که در سطوح مختلف فعالیت می‌کنند. آن‌ها با تکیه بر حکمروایی مشارکتی، بینش جدیدی در مورد اقدامات جمعی و فردی انجام‌شده برای هماهنگی و اجرای پشتیبانی سازمانی به منظور جذب سرمایه‌گذاری داخلی و برنامه‌های ارزشمند جدیدی ایجاد می‌کنند (Knox & Arshed, 2022). بوستوس و همکاران (۲۰۲۲) برنامه‌های کاربردی شهر هوشمند برای توسعه حکمروایی مشارکتی شهری را بررسی می‌کنند و ویژگی‌های راه‌حل‌های پیشنهادی از نظر منابع داده، کیفیت داده‌ها، امنیت داده‌ها و مکانیسم‌های حفظ حریم خصوصی و همچنین، استراتژی‌هایی برای تشویق مشارکت شهروندان شامل برنامه‌های کاربردی مشترک برای مشارکت شهروندان در فرایندهای تصمیم‌گیری در برنامه‌ریزی شهری، انتخاب پروژه‌های توسعه، و تمهید ارزش‌های دموکراتیک را ارائه می‌دهند (Bastos et al., 2022). پزبیلوویکز و همکاران (۲۰۲۰) مشارکت شهروندان در شهر هوشمند را منطبق بر یک مطالعه تطبیقی بین‌المللی بررسی می‌کنند و نشان می‌دهند چگونه نحوه حکمروایی مشارکتی در یک بافت اجتماعی و نهادی نقش مؤثری در شکل‌دهی الگوهای مشارکت شهروندان دارد (Przybilovicz et al., 2020). کارتز و همکاران (۲۰۲۱) با تحلیل مشارکت در شهرهای هوشمند اروپایی اشاره می‌کنند که مشارکت در حکمروایی شهری دستخوش تحول بزرگی شده است، به طوری که مشارکت شهروندان به عنوان خلق مشترک و تولید مشترک مفهوم‌سازی می‌شود (Cortés-Cediel et al., 2021). ابه و اموتوسو (۲۰۲۱) سیستم حاکمیت محلی در شهرهای نیجریه را مورد بررسی قرار می‌دهند و نشان می‌دهند شوراهای دولت محلی کمترین جایگاه را در ساختار تصمیم‌گیری دارند، به طوری که دولت محلی برای اینکه عملیات خود را مدرن، کارآمد و مولد کند، مجموعه‌ای از تحولات را پشت سر گذاشته است. با این حال، علی‌رغم همه تلاش‌ها برای کارآمد کردن حاکمیت محلی، این سیستم در دستیابی به اهداف استقرار آن ناتوان بوده است. این سرزنش تا حدی به مداخله حاکمیت ایالتی نسبت داده می‌شود که اغلب تصمیم‌گیری‌های دولت محلی را به نفع خود و به ضرر مدیریت محلی و مردم کنترل می‌کند (Abe & Omotoso, 2021). با توجه به بررسی موضوعی و پیشینه پژوهش، زمینه‌های مشارکت جوامع محلی در فرایند تصمیم‌گیری برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری در شش سطح آگاه‌سازی، تصمیم‌سازی، تصمیم‌گیری، توافق نهادی، اجرا و نظارت همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، جمع‌بندی شده است. در این مطالعه بر مبنای زمینه‌های مشارکت، سیستم حکمروایی برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. همان‌طور که بررسی مطالعات پیشین نشان می‌دهد، تا کنون ساختار حکمروایی برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری با استفاده از رویکردهای سیستمی و تحلیل شبکه مورد بررسی قرار نگرفته و تحلیل بر مبنای زمینه‌های مشارکت نیز از دیگر جنبه‌های نوآوری پژوهش حاضر است.

قوانین شهری به عنوان چارچوب حقوقی، نقش کلیدی در تسهیل یا محدود کردن مشارکت دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی ایفا می‌کنند. طراحی نهادی در حکمروایی مشارکتی بر قواعد اساسی حقوقی و قانونی تأکید دارد و بنابراین مشروعیت فرایند مشارکتی نهادها را افزایش می‌دهد (Wang & Ran, 2021).

مطالعات پیشین در سه محور اصلی مطالعات حوزه مطالعات برنامه‌ریزی مشارکتی، بودجه‌ریزی مشارکتی و حکمروایی مشارکتی مورد بررسی قرار گرفت. به طور کلی بررسی‌ها نشان می‌دهد مطالعات گسترده‌ای در این زمینه‌ها وجود دارد. در زمینه مطالعات برنامه‌ریزی مشارکتی صمدی فروشانی و همکاران (۲۰۲۵) با طرح یک فرایند یادگیری در عمل و با الهام از نظریه سیستم‌های اجتماعی لومان به توسعه سیستم بودجه‌ریزی مشارکتی شهرداری تهران با استفاده از رویکرد سیستم‌های نرم بر مبنای بینش‌های طرح «من شهردارم» پرداختند و بر تغییر نگرش مدیران شهری به حکمروایی مشارکتی، هماهنگی در سیستم برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی مشارکتی، توانمندسازی جوامع محلی در راستای جلب مشارکت آگاهانه شهروندان، تقویت اعتماد عمومی از طریق رسانه‌های جمعی و دریافت بازخورد و پاسخ‌گویی مدیران محلی در جلسات تعاملی با شهروندان را مورد تأکید قرار دادند. ساندو و همکاران (۲۰۲۵) به تحلیل مشارکت شهروندان در فرایندهای تصمیم‌گیری برنامه‌ریزی شهری در غنا می‌پردازد و مکانیسم‌هایی را بررسی می‌کند که برای تشویق مشارکت آن‌ها ایجاد شده است (Sondou et al. 2025). هرتینگ و هلکوئیست (۲۰۲۴) میزان برابری و عدالت اجتماعی را در برنامه‌ریزی مشارکتی در شهرهای سوئد مورد بررسی قرار داده و نشان داده‌اند مکانیسم‌های جاری از مشارکت ضعیف و پیوندهای مهم با تصمیم‌گیری رنج می‌برند و پتانسیل محدودی برای تقویت منافع گروه‌های به حاشیه‌رانده شده دارند (Hertting & Hellquist, 2024). مالیولا (۲۰۲۲) مشارکت شهروندان در برنامه‌ریزی را در کینیا تانزانیا مورد بررسی قرار داد و نشان داد نیاز به تلاش‌های آگاهانه برای ایجاد ظرفیت و فضای مشارکت شهروندان برای دستیابی به هدف تمرکززدایی و ارائه سریع خدمات عمومی مورد نیاز است (Malipula, 2022). سیمونوفسکی و همکاران (۲۰۲۱) به بررسی عوامل زمینه‌ای در استراتژی‌های مشارکت شهروندان پرداختند و محرک‌های مشارکت، میزان تمرکز، الزامات قانونی و ویژگی‌های شهروندان را برای شهرهای هوشمند استخراج کردند (Simonofski et al., 2021). جورگن و همکاران (۲۰۲۱) به چگونگی ایجاد مشارکت ذی‌نفعان در برنامه‌ریزی مشترک حمل‌ونقل شهری برای جلب مشارکت بخش خصوصی پرداخته‌اند (Björger et al. 2021).

خو و ژو (۲۰۲۱) با طراحی مکانیسم ارزیابی تأثیر مشارکت شهروندان در برنامه‌ریزی شهری نشان می‌دهند مشارکت شهروندان می‌تواند از طریق کیفیت درک‌شده و ارزش درک‌شده، تأثیر مثبت قابل توجهی بر رضایت شهروندان داشته باشد (Xu & Zhu, 2021). سابمن شاسن و همکاران (۲۰۲۱) چگونگی کاربرد واقعیت افزوده در فرایندهای مشارکت شهروندی به جهت انگیزه‌بخشی مخاطب در برنامه‌ریزی شهری را ارائه داده‌اند (Saßmannshausen et al., 2021).

در زمینه مطالعات بودجه‌ریزی مشارکتی، مارثو و همکاران (۲۰۲۱) افزایش مشارکت شهروندان در فرایندهای بودجه‌ریزی مشارکتی الکترونیکی را مورد بررسی قرار دادند و مجامع عمومی و گردهمایی‌های محلی را به عنوان راه‌های اصلی مشارکت شهروندان و موانعی از جمله عدم آگاهی و عدم اطلاعات به موقع در جلسات برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی، شفافیت ناکافی در اقدامات رهبران اجرایی محلی، پیچیدگی بروکراسی و رویکرد رسمی به بحث بودجه و سطح پایین اعتماد عمومی را به عنوان کاهش‌دهنده سطح مشارکت شهروندان معرفی‌نموده‌اند (Mærøe et al., 2021). ری و مالی (۲۰۲۳) در بررسی بودجه مشارکتی به عنوان یک مسئله انتخاب اجتماعی وجود مسئله جمع نظرات تأمین مالی پروژه‌ها را نیازمند بازنگری دانسته‌اند (Rey & Maly, 2023). بناد و همکاران (۲۰۲۱) نیز استفاده حداکثری از پارادایم مشارکت شهروندان را مستلزم بازنگری در اصول انتخاب اجتماعی محاسباتی

جدول ۱. زمینه‌های مشارکت در برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری

آگاه‌سازی	تصمیم‌سازی	تصمیم‌گیری	توافق نهادی	اجرا	نظارت
شناسایی مسائل مشترک حرک مشترک انگیزه مشارکت آگاهی از حقوق شهروندی آموزش و توانمندسازی اطلاع‌رسانی تلا، ۲۰۲۴ کارت، ۲۰۲۱ چیتما، ۲۰۲۲	- داده‌های شفاف - اشتراک‌گذاری دانش - مشاوره و پژوهشی - مجامع عمومی - گردهمایی محلی - گفت‌وگو و مشورت مارتو و همکاران، ۲۰۲۱ وانگ و ران، ۲۰۲۱ مانکلیان، ۲۰۱۹	- اجماع و توافق جمعی - تأمین منابع مالی - انتخاب پروژه‌ها - اولویت‌بندی پروژه‌ها - سیاست‌های تشویقی - غربالگری و انتخاب مالیولا، ۲۰۲۲ سوندو، ۲۰۲۵ ری و مالی، ۲۰۲۳	- ایجاد شراکت - نقش‌پذیری - هماهنگی - رهبری - حل تعارض کیز، ۲۰۲۲ وانگ و ران، ۲۰۲۱ مانکلیان، ۲۰۱۹	- مشارکت در اجرا - یادگیری مشترک - نوآوری اجتماعی - الگوی هم‌آفرینی - بخش خصوصی - تنفیذ قدرت پریبولیچ، ۲۰۲۲ نوکس، ۲۰۲۲ مالیولا، ۲۰۲۲	- پاسخ‌گویی - شفافیت - ارزیابی عملکرد - نظارت مردمی - عدالت اجتماعی - اعتماد عمومی هرتینگ، ۲۰۲۴ پیتمن، ۲۰۱۹ منکلیان، ۲۰۱۹

(& Riddle, 2005).

روش پژوهش

با توجه به آنکه قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور مبنایی برای قدرت قانونی کنشگران محسوب می‌شود. در این مطالعه داده‌های تحلیل شبکه اجتماعی با استفاده از داده‌های قانونی مرتبط با وظایف شوراهای شهر استخراج و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. منطبق با استخراج قوانین مربوطه شورای شهر، کنشگران برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری شناسایی و بر مبنای شش زمینه مشارکت (آگاه‌سازی، تصمیم‌سازی، تصمیم‌گیری، توافق نهادی، اجرا و نظارت) ماتریس شبکه کنشگران - زمینه مشارکتی وارد محاسبات شده است. تحلیل شبکه حکمروایی مشارکتی برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری به طور کلی و در شش زمینه مشارکت با استفاده از نرم‌افزار Ucinet بر مبنای شاخص‌های مرکزیت درجه و فاصله ژئودزیک تحلیل و با استفاده از نرم‌افزار NetDraw ترسیم شده است. در ادامه بر مبنای نتایج تحلیل شبکه اجتماعی، زمینه‌های بهبود سیستم در هر یک از زمینه‌های مشارکت در برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی مشارکتی از منظر نهادی و قانونی ارائه شده است.

یافته‌های پژوهش

با توجه به تمرکز پژوهش حاضر بر تحلیل ساختار حکمروایی مشارکتی در برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری منطبق با قوانین شوراهای سطح شهری شناسایی شد. منطبق با مضامین قانونی مستخرج، نهادهای درگیر به عنوان کنشگران سیستم مدنظر قرار گرفت و هر یک از مضامین قانونی منطبق با شش زمینه مشارکت (آگاه‌سازی، تصمیم‌سازی، تصمیم‌گیری، توافق نهادی، اجرا و نظارت) برای هر یک از کنشگران طبقه‌بندی شد. جدول ۲ مضامین قانونی مشارکت در برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری را ارائه کرده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، ۴۷ مضمون قانونی مرتبط با مشارکت در برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری منطبق با قانون شورای شهر شناسایی شد.

پژوهش حاضر سیستم حکمروایی مشارکتی برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری را با استفاده از رویکرد تحلیل شبکه اجتماعی مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است. تحلیل شبکه اجتماعی یک رویکرد سیستمی برای ارزیابی شبکه‌های ارتباطی پیچیده و ایجاد ابزار به منظور تسهیل همکاری‌های آینده بین کنشگران در سراسر مرزهای نهادی و رویکردی نوآورانه برای تحلیل ساختار حکمروایی است. این رویکرد به مطالعه ساختارهای اجتماعی با استفاده از تئوری گراف می‌پردازد و مهم‌ترین مفاهیم آن عبارت‌اند از: شبکه، گره و یال. شبکه که مجموعه‌ای از حداقل سه گره و تعدادی یال است، وجود داشتن یا نداشتن ارتباط میان گره‌ها را نشان می‌دهد. گره‌ها می‌توانند افراد، گروه‌ها، واحدها و یا سازمان‌ها باشند. مهم‌ترین شاخص تحلیل شبکه، شاخص مرکزیت (Degree Centrality) است؛ به طور کلی مرکزیت دارای مفهوم گسترده‌ای است که برای شناسایی و تعیین کنشگران کلیدی و یا ارتباطات در یک شبکه استفاده می‌شود. ارزش مرکزیت درجه هر نقطه تنها با شمارش تعداد همسایگانش به دست می‌آید. هرچه میزان درجه یک نقطه بیشتر باشد، دسترسی آن به منابع بیشتر و مرکزی‌تر محسوب می‌شود. از دیگر شاخص‌های تحلیل شبکه می‌توان به شاخص فاصله ژئودزیک (Geodesic Distance)، برای سنجش سرعت همکاری و گردش منابع و اطلاعات در شبکه، برای تعیین بخش‌های آسیب‌پذیر شبکه، اشاره کرد. شاخص فاصله ژئودزیک در تحلیل شبکه اجتماعی، به عنوان کوتاه‌ترین مسیر بین دو گره در یک شبکه تعریف می‌شود. این مفهوم از هندسه ریاضی گرفته شده و در علوم اجتماعی برای اندازه‌گیری فاصله بین افراد یا نهادها در شبکه استفاده می‌شود. فاصله ژئودزیک بین دو گره برابر است با حداقل یال‌هایی که برای رسیدن از یک گره به گره دیگر باید طی شود. اگر مسیر (یال مستقیم) بین دو گره وجود داشته باشد، فاصله ژئودزیک برابر یک است و اگر مسیری وجود نداشته باشد، بر مبنای کوتاه‌ترین مسیر غیر مستقیم محاسبه انجام می‌شود (Hanneman).

جدول ۲. مضامین قانونی، نهاد/نهادهای کنشگر و زمینه‌های مشارکت در برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری

ردیف	ماده/تبصره	مضامین قانونی	نهاد/نهادهای کنشگر	زمینه مشارکت
۱	ماده ۱	پیشبرد سریع برنامه‌های اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی، فرهنگی، آموزشی و سایر امور رفاهی با توجه به مقتضیات محلی	مردم	اجرا
۲	ماده ۱	نظارت به منظور جلوگیری از تبعیض و جلب همکاری در تهیه برنامه عمرانی و رفاهی استان‌ها و نظارت بر اجرای هماهنگ	شورای شهر شورای شهرستان شورای استان شورای عالی استان‌ها	نظارت
۳	ماده ۸۰ بند ۱	انتخاب شهردار توسط شورای اسلامی شهر	شورای شهر	تصمیم‌سازی

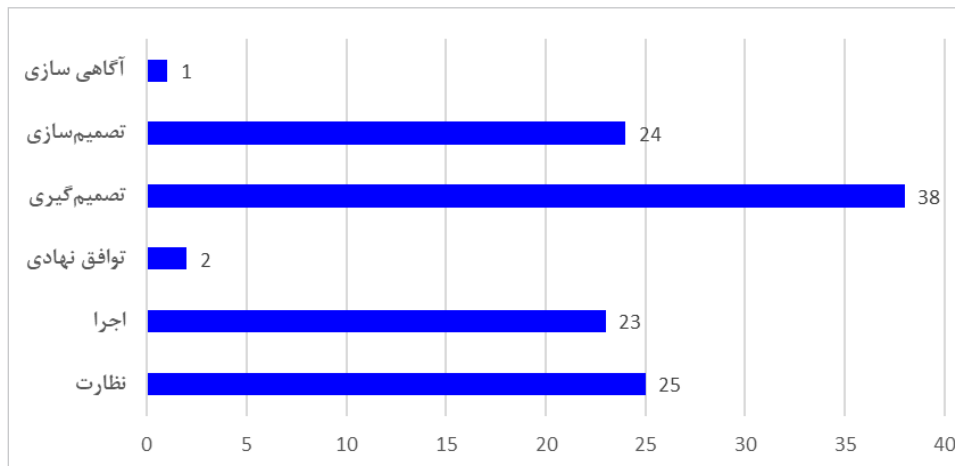
ردیف	ماده/تبصره	مضامین قانونی	نهاد/نهادهای کنشگر	زمینه مشارکت
۴	ماده ۸۰ بند ۱	نصب شهرداران در شهرها	شورای شهر	تصمیم سازی
			استانداری	تصمیم گیری
			وزارت کشور	تصمیم گیری
۵	ماده ۸۰ بند ۲	بررسی و شناخت کمبودها، نیازها و نارسایی های اجتماعی، فرهنگی، آموزشی، بهداشتی، اقتصادی و رفاهی	شورای شهر	آگاه سازی تصمیم سازی
۶	ماده ۸۰ بند ۲	تهیه طرح ها و پیشنهادهای اصلاحی و راه حل های کاربردی	شورای شهر	تصمیم سازی
۷	ماده ۸۰ بند ۲	برنامه ریزی و ارائه آن به مقامات مسئول ذی ربط	شورای شهر	تصمیم گیری
			مقامات مسئول ذی ربط	اجرا
۸	ماده ۸۰ بند ۳	نظارت بر حسن اجرای مصوبات شورا و طرح های مصوب در امور شهرداری و سایر سازمان های خدماتی	شورای شهر	نظارت
			شهرداری	اجرا
			سازمان های خدماتی	اجرا
۹	ماده ۸۰ بند ۴	همکاری در زمینه های مختلف اجتماعی، فرهنگی، آموزشی، اقتصادی و عمرانی بنا به درخواست	شورای شهر	تصمیم گیری
			نهادهای اجتماعی	اجرا
			سازمان های مملکتی	اجرا
۱۰	ماده ۸۰ بند ۵	برنامه ریزی در خصوص مشارکت مردم در انجام خدمات اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، فرهنگی، آموزشی و سایر امور رفاهی	شورای شهر	تصمیم گیری
			مردم	اجرا
			دستگاه های ذی ربط	تصمیم سازی
۱۱	ماده ۸۰ بند ۶	تشویق و ترغیب مردم در خصوص گسترش مراکز گردشگری و تفریحی با هماهنگی دستگاه های ذی ربط	مردم	اجرا
			شورای شهر	تصمیم گیری
			دستگاه های ذی ربط	تصمیم سازی
۱۲	ماده ۸۰ بند ۷	تشکیل انجمن ها و نهادهای اجتماعی، امدادی و ارشادی و تاسیس تعاونی های تولید و توزیع و مصرف با توافق دستگاه های ذی ربط	شورای شهر	تصمیم گیری
			انجمن ها	اجرا
			نهادهای اجتماعی	اجرا
			تعاونی ها	اجرا
۱۳	ماده ۸۰ بند ۸	نظارت بر حسن اداره و حفظ سرمایه و دارایی ها و اموال منقول و غیر منقول شهرداری	شورای شهر	نظارت
			شهرداری	اجرا
			شهرداری	نظارت
۱۴	ماده ۸۰ بند ۸	نظارت بر حساب درآمد و هزینه شهرداری	شورای شهر	نظارت
			شهرداری	اجرا
			شهرداری	نظارت
۱۵	ماده ۸۰ بند ۹	تصویب آیین نامه های پیشنهادی شهرداری با رعایت دستورالعمل های وزارت کشور	شورای شهر	تصمیم گیری
			شهرداری	تصمیم سازی
			وزارت کشور	نظارت
۱۶	ماده ۸۰ بند ۱۰	تأیید صورت جامع درآمد و هزینه شهرداری	شورای شهر	تصمیم گیری
			شهرداری	اجرا
۱۷	ماده ۸۰ بند ۱۰	انتشار صورت جامع درآمد و هزینه شهرداری برای اطلاع عموم و ارسال نسخه به وزارت کشور	شورای شهر	تصمیم گیری
			شهرداری	اجرا
			وزارت کشور	نظارت
			مردم	نظارت

ردیف	ماده/تبصره	مضامین قانونی	نهاد/نهادهای کنشگر	زمینه مشارکت
۱۸	ماده ۸۰ بند ۱۱	همکاری با شهرداری جهت تصویب طرح حدود شهر با رعایت طرح‌های هادی و جامع شهرسازی با تأیید وزارت کشور و وزارت مسکن و شهرسازی	شورای شهر	تصمیم‌گیری
			شهرداری	تصمیم‌سازی
			وزارت کشور	نظارت
			وزارت مسکن و شهرسازی	نظارت
۱۹	ماده ۸۰ بند ۱۲	تصویب بودجه، اصلاح و متمم بودجه و تفریق بودجه سالانه شهرداری	شورای شهر	تصمیم‌گیری
			شهرداری	تصمیم‌سازی
۲۰	ماده ۸۰ بند ۱۲	تصویب بودجه شورای شهر	شورای شهر	تصمیم‌گیری
۲۱	ماده ۸۰ بند ۱۳	تصویب وام‌های پیشنهادی شهرداری و بررسی دقیق	شورای شهر	تصمیم‌گیری
			شهرداری	تصمیم‌سازی
۲۲	ماده ۸۰ بند ۱۴	تصویب معاملات و نظارت بر خرید، فروش، مقاطعه، اجاره به نام شهر و شهرداری	شورای شهر	تصمیم‌گیری
			شهرداری	تصمیم‌سازی
۲۳	ماده ۸۰ بند ۱۵	تصویب اساس نامه مؤسسه‌ها و شرکت‌های وابسته به شهرداری با تأیید وزارت کشور	شورای شهر	تصمیم‌گیری
			شهرداری	تصمیم‌سازی
			وزارت کشور	نظارت
۲۴	ماده ۸۰ بند ۱۶	تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر یا در نظر گرفتن سیاست عمومی وزارت کشور	شورای شهر	تصمیم‌گیری
			وزارت کشور	نظارت
۲۵	ماده ۸۰ بند ۱۷	نظارت بر حسن جریان دعاوی مربوط به شهرداری	شورای شهر	نظارت
			شهرداری	تصمیم‌سازی
۲۶	ماده ۸۰ بند ۱۸	نظارت بر امور بهداشت حوزه شهر	شورای شهر	نظارت
۲۷	ماده ۸۰ بند ۱۹	نظارت بر امور اماکن عمومی که توسط بخش خصوصی، تعاونی و دولتی اداره می‌شود با وضع قوانین مقررات طبق پیشنهاد شهرداری	شورای شهر	نظارت
			شهرداری	تصمیم‌سازی
			بخش دولتی	اجرا
			بخش خصوصی	اجرا
			تعاونی	اجرا
۲۸	ماده ۸۰ بند ۲۰	تصویب مقررات اراضی غیرمحصور شهری	شورای شهر	تصمیم‌گیری
۲۹	ماده ۸۰ بند ۲۱	نظارت بر ایجاد گورستان و حمل اموات	شورای شهر	نظارت
۳۰	ماده ۸۰ بند ۲۲	وضع مقررات و نظارت بر حفر مجاری	شورای شهر	تصمیم‌گیری
۳۱	ماده ۸۰ بند ۲۳	نظارت بر طرح‌های ایجاد و توسعه معابر	شورای شهر	نظارت
۳۲	ماده ۸۰ بند ۲۴	تصویب نامگذاری معابر، میدانی و ...	شورای شهر	تصمیم‌گیری
۳۳	ماده ۸۰ بند ۲۵	تصویب مقررات به پیشنهاد شهرداری جهت آگهی دیوارهای شهر و انتشار اطلاع عموم	شورای شهر	تصمیم‌گیری
			شهرداری	تصمیم‌سازی
			مردم	نظارت
۳۴	ماده ۸۰ بند ۲۶	تصویب نرخ خدمات شهرداری	شورای شهر	تصمیم‌گیری
۳۵	ماده ۸۰ بند ۲۷	تصویب نرخ کرایه وسایل نقلیه درون شهری	شورای شهر	تصمیم‌گیری
۳۶	ماده ۸۰ بند ۲۸	وضع مقررات ایجاد و اداره میدان‌های عمومی توسط شهرداری	شورای شهر	تصمیم‌گیری
			شهرداری	اجرا
۳۷	ماده ۸۰ بند ۲۹	وضع مقررات در مورد تشریک مساعی شهرداری با ادارات و بنگاه‌های ذی‌ربط برای دایر کردن نمایشگاه‌ها	شورای شهر	تصمیم‌گیری
			شهرداری	اجرا
			ادارات و بنگاه‌های ذی‌ربط	توافق نهادی

ردیف	ماده/تبصره	مضامین قانونی	نهاد/نهادهای کنشگر	زمینه مشارکت
۳۸	ماده ۸۰ بند ۳۰	نظارت بر حسن اداره امور مالی شهرداری	شورای شهر	نظارت
			شهرداری	اجرا
۳۹	ماده ۸۰ بند ۳۰	تأیید شورای شهر بر کلیه پرداخت‌های شهرداری در حدود بودجه مصوب و ارسال گزارش حسابرسی رسمی به وزارت کشور	شورای شهر	تصمیم‌گیری
			شهرداری	تصمیم‌سازی
			وزارت کشور	نظارت
۴۰	ماده ۸۰ بند ۳۱	انتشار صورت بودجه و هزینه شورا جهت اطلاع عمومی و ارسال به شورای شهرستان و استان	شورای شهر	تصمیم‌گیری
			شورای شهرستان	نظارت
			شورای استان	نظارت
۴۱	ماده ۸۰ بند ۳۲	کلیه سازمان‌ها و مؤسسات دولتی و مؤسسات عمومی غیردولتی خدمات شهری موظفند برنامه سالانه خود را در چارچوب اعتبارات و بودجه سالانه تنظیم و به شورا ارائه نمایند.	سازمان‌ها	تصمیم‌گیری
			مؤسسات دولتی	تصمیم‌گیری
			مؤسسات غیردولتی	تصمیم‌گیری
			شورای شهر	نظارت
۴۲	ماده ۸۰ بند ۳۳	همکاری با شورای تأمین شهرستان	شورای شهر	تصمیم‌سازی
			شورای تأمین شهرستان	تصمیم‌گیری
۴۳	ماده ۸۰ بند ۳۴	بررسی و تأیید طرح‌های هادی و جامع شهرسازی و تفصیلی و حریم و محدوده قانونی شهرها	شورای شهر	تصمیم‌گیری
			شهرداری	تصمیم‌سازی
			مراجع ذی ربط قانونی	نظارت
۴۴	ماده ۸۱	تحقیق و تفحص در امور مربوط به وظایف شهرداری‌ها، بررسی و تصویب گزارش توسط شورا و ارسال حسب مورد به قوه قضائیه یا مرجع رسیدگی تخلفات اداری	شورای شهر	تصمیم‌گیری نظارت
			شهرداری	تصمیم‌سازی
			قوه قضائیه	تصمیم‌گیری
			مرجع رسیدگی به تخلفات	تصمیم‌گیری
۴۵	ماده ۸۳	اعتراض یا ایراد به عملکرد شهرداری	شورای شهر	تصمیم‌گیری نظارت
۴۶	ماده ۸۴	اطلاع عموم مردم به طور مستمر از مصوبات و تصمیمات بودجه، هزینه و درآمد	شورای شهر	تصمیم‌گیری
			شهرداری	تصمیم‌سازی
			مردم	نظارت
۴۷	ماده ۸۵	وضع عوارض متناسب با تولیدات و درآمد اهالی	شورای شهر	تصمیم‌سازی
			وزارت کشور	تصمیم‌گیری

است. بر این مبنا نتیجه بررسی اولیه ساختار حکمروایی موجود تنها بر مشارکت شورای شهر و شهرداری تأکید دارد و سایر کنشگران این سیستم در فاصله بسیار زیادی از زمینه‌های مشارکت قرار گرفته‌اند و با توجه به پشتوانه قانونی ساختار حکمروایی کنونی، نمی‌توان انتظار داشت همکاری بین نهادهای در این ساختار شکل بگیرد. علاوه بر آن، تنوع واژگانی که در زمینه دستگاه‌های ذی‌ربط، ادارات، سازمان‌های ذی‌ربط، سازمان‌های مملکتی، مراجع ذی‌ربط قانونی در قانون اشاره شده و یا اشاره‌ای که به نهادهای اجتماعی، امدادی و ارشادی شده، زمینه ابهامات بسیاری را در مورد مشارکت ایجاد کرده است. زمینه‌های مشارکت مردم تنها در سه مضمون قانونی بر اساس یک مضمون اجرایی و دو مضمون نظارتی به نظر می‌رسد علی‌رغم اعتقاد قانون‌گذار بر مردمی‌سازی، پشتوانه قانونی مشارکت مردم در ساختار حکمروایی بسیار نادیده گرفته شده است.

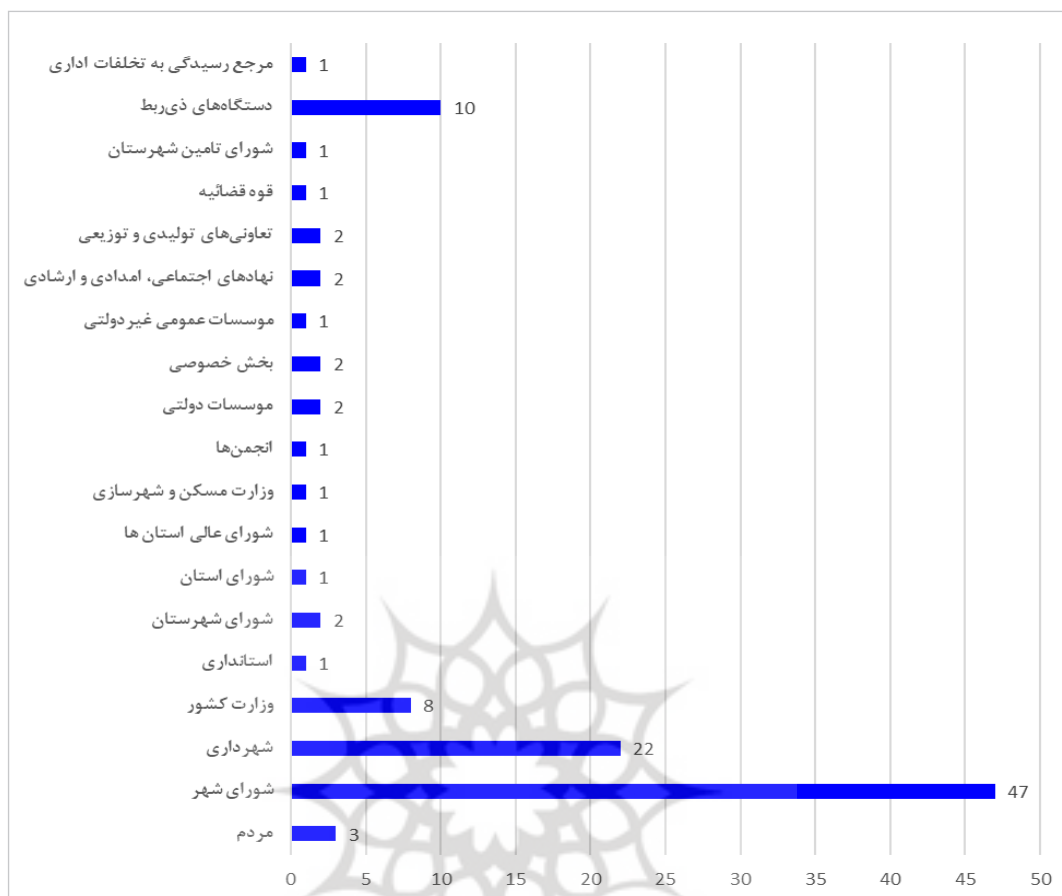
شکل ۱ توزیع زمینه‌های مشارکت را منطبق با مضامین قانونی را نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود، تمرکز مضامین قانونی شوراها بر مشارکت کنشگران در برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی در زمینه مشارکت در تصمیم‌گیری با ۳۸ مضمون قانونی، نظارت با ۲۵ مضمون قانونی، اجرا با ۲۳ مضمون قانونی و تصمیم‌سازی با ۲۴ مضمون قانونی است و مشارکت در زمینه‌های آگاه‌سازی با تنها یک مضمون قانونی و توافقات نهادی تنها با دو مضمون قانونی، علی‌رغم تأکیدی که در شکل‌گیری حکمروایی مشارکتی در برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی دارند، در ساختار کنونی مورد غفلت واقع شده است. در ادامه به منظور تحلیل ساختار حکمروایی مشارکتی ۱۹ کنشگر همکار شناسایی و مضامین قانونی مرتبط با هر یک از کنشگران نیز مشخص شد. جدول ۳ کنشگران شناسایی شده را ارائه کرده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود بیشترین مضامین قانونی مربوط به تکالیف و مسئولیت‌های نهاد شورای شهر است. در رتبه بعدی نیز شهرداری دارای بیشترین مضامین قانونی

شکل ۱. توزیع زمینه‌های مشارکت کنشگران در برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری منطبق با مضامین قانون شورای شهر

جدول ۳. کنشگران شبکه حکمروایی مشارکتی برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری

نماد	سازمان/نهاد مسئول و همکار	نماد	سازمان/نهاد مسئول و همکار
ORG 01	مردم	ORG 11	مؤسسات دولتی
ORG 02	شورای شهر	ORG 12	بخش خصوصی/بناگاه‌های ذی‌ربط
ORG 03	شهرداری	ORG 13	مؤسسات عمومی غیردولتی
ORG 04	وزارت کشور	ORG 14	نهادهای اجتماعی/مردمی
ORG 05	استانداری	ORG 15	تعاونی‌های تولیدی
ORG 06	شورای شهرستان	ORG 16	قوه قضائیه
ORG 07	شورای استان	ORG 17	شورای تامین شهرستان
ORG 08	شورای عالی استان‌ها	ORG 18	دستگاه‌ها/ادارات/مراجع/سازمان‌های ذی‌ربط
ORG 09	وزارت مسکن و شهرسازی	ORG 19	مرجع رسیدگی به تخلفات اداری
ORG 10	انجمن‌ها		

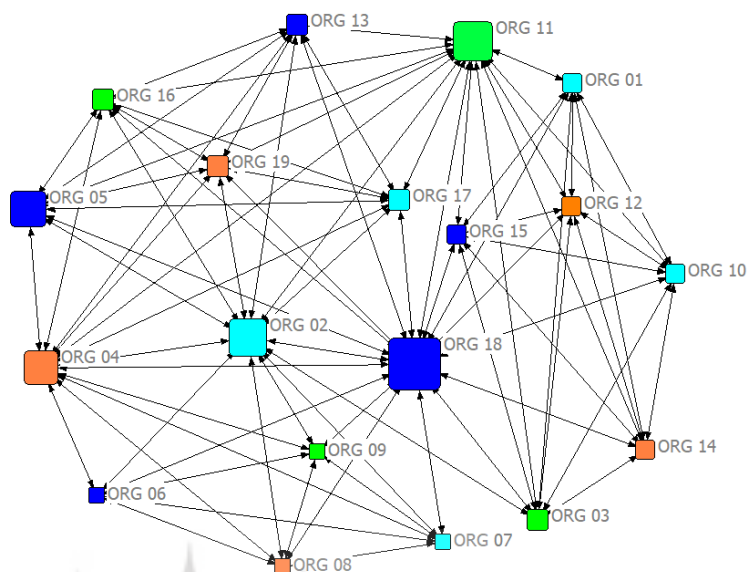

شکل ۲. کنشگران شبکه حکمروایی مشارکتی برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری

گره کنشگر بیشتر باشد، نشان‌دهنده مرکزیت درجه بیشتر کنشگر است. کنشگر با مرکزیت درجه بیشتر، دارای قدرت قانونی مشارکتی بیشتر در سیستم حکمروایی است. همان‌طور که نتایج نشان می‌دهد، در این شبکه نهاد شورای شهر (ORG 02) و با فاصله بسیار در مرتبه بعد شهرداری (ORG 03) دارای بیشترین قدرت قانونی مشارکت در برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهر است. دستگاه‌های ذی‌ربط و مراجع قانونی و... در مجموع (ORG 18) و وزارت کشور (ORG 04) و مردم (ORG 01) در رتبه‌های بعدی قرار دارند که نشان‌دهنده اعتقاد قانون‌گذار بر مشارکت دولتی و مردمی در برنامه‌ریزی شهری است. با این وجود، بخش خصوصی (ORG 12)، مؤسسات غیردولتی (ORG 13)، تعاونی‌ها (ORG 15)، انجمن‌ها (ORG 10) و نهادها (ORG 14) دارای ضعیف‌ترین قدرت قانونی در ساختار حکمروایی مشارکتی است. بر این مبنای، با توجه به عدم توزیع متعادل قدرت قانونی در سیستم کنونی، شکل‌گیری برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی مشارکتی مورد انتظار نیست.

در ادامه منطبق با مضامین قانونی شناسایی شده، نهادهای کنشگر به عنوان سطر و زمینه‌های مشارکت به عنوان ستون‌های ماتریس ساختار شبکه حکمروایی در نظر گرفته شدند. با توجه به توزیع تعداد مضامین هر یک از کنشگران در سطوح مشارکت شش‌گانه ارزش سلول‌های ماتریس شبکه کنشگر - مشارکت وارد محاسبات شدند. بر مبنای شبکه دو وجهی کنشگر - مشارکت، شبکه تک‌وجهی کنشگر - مشارکت شبکه حکمروایی مشارکتی برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری استخراج شد. با استفاده از نرم‌افزار Ucinet میزان مرکزیت درجه شبکه محاسبه شده و سپس شبکه‌های مربوطه به کمک نرم‌افزار NetDraw ترسیم شدند. در ادامه به تحلیل شبکه حکمروایی مشارکتی بر مبنای شاخص‌های تحلیل شبکه اجتماعی پرداخته می‌شود. شبکه کنشگران حکمروایی مشارکتی برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری: همان‌طور که در شکل ۳ مشاهده می‌شود، شبکه حکمروایی مشارکتی با توجه اندازه مرکزیت درجه هر یک از کنشگران شبکه ارائه شده است. هر چه اندازه

	1	2
	Degree	nDegree
1 ORG 01	135.000	7.500
2 ORG 02	540.000	30.000
3 ORG 03	260.000	14.444
4 ORG 04	184.000	10.222
5 ORG 05	37.000	2.056
6 ORG 06	52.000	2.889
7 ORG 07	27.000	1.500
8 ORG 08	27.000	1.500
9 ORG 09	27.000	1.500
10 ORG 10	22.000	1.222
11 ORG 11	59.000	3.278
12 ORG 12	42.000	2.333
13 ORG 13	37.000	2.056
14 ORG 14	42.000	2.333
15 ORG 15	42.000	2.333
16 ORG 16	37.000	2.056
17 ORG 17	37.000	2.056
18 ORG 18	220.000	12.222
19 ORG 19	37.000	2.056

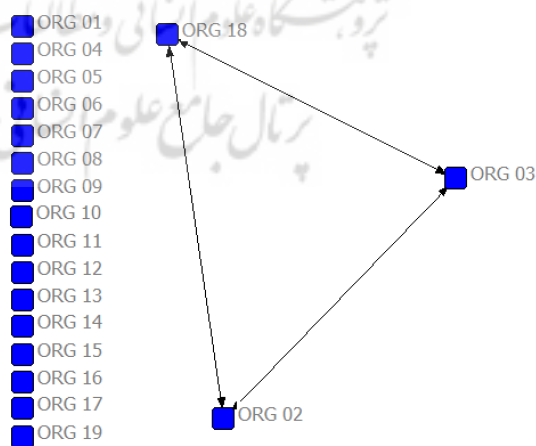
شکل ۳. شبکه کنشگران حکمروایی مشارکتی برنامه ریزی و بودجه ریزی شهری بر مبنای شاخص مرکزیت درجه

زمینه مشارکت در تصمیم سازی تنها سه کنشگر دارای تکلیف قانونی است. بنابراین قدرت قانونی مشارکت در ساختار حکمروایی فعلی برنامه ریزی و بودجه ریزی شهر متمرکز بر نهاد شورای شهر (ORG 02)، شهرداری (ORG 03) و همکاری با سایر دستگاه های ذی ربط (ORG 18) است. اینکه نقش مشارکت شهروندان، بخش خصوصی، نهادها و سایر کنشگران کلیدی در تصمیم سازی دیده نشده، از دیگر ضعف های ساختار حکمروایی موجود است. علاوه بر آن، با توجه به ابهامی که در مشارکت سایر دستگاه های ذی ربط وجود دارد و نامشخص بودن آن ها، تأکید ساختار موجود بر مشارکت شورای شهر و شهرداری برای تصمیم سازی برنامه ریزی و بودجه ریزی حل مسائل شهری دارد.

در ادامه شبکه کنشگران بر مبنای شش زمینه مشارکت شامل: آگاه سازی، تصمیم سازی، تصمیم گیری، توافق نهادی، اجرا و نظارت مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در ادامه نتایج هر یک از زمینه های مشارکت ارائه شده است.

شبکه کنشگران آگاه سازی: با توجه به آنکه تنها یک مضمون قانونی و یک کنشگر در این زمینه شناسایی شده است، شبکه ارتباطی در این زمینه وجود ندارد. جای پرسش باقی است که آیا بررسی و شناخت کمبودها، نیازها و نارسایی های اجتماعی، فرهنگی، آموزشی، بهداشتی، اقتصادی و رفاهی شهر توسط شورای شهر بدون مشارکت با سایر ذی نفعان چگونه میسر خواهد شد. شبکه کنشگران تصمیم سازی: همان طور که در شکل ۴ مشاهده می شود، در

	1	2
	Degree	nDegree
1 ORG 01	0.000	0.000
2 ORG 02	108.000	6.000
3 ORG 03	140.000	7.778
4 ORG 04	0.000	0.000
5 ORG 05	0.000	0.000
6 ORG 06	0.000	0.000
7 ORG 07	0.000	0.000
8 ORG 08	0.000	0.000
9 ORG 09	0.000	0.000
10 ORG 10	0.000	0.000
11 ORG 11	0.000	0.000
12 ORG 12	0.000	0.000
13 ORG 13	0.000	0.000
14 ORG 14	0.000	0.000
15 ORG 15	0.000	0.000
16 ORG 16	0.000	0.000
17 ORG 17	0.000	0.000
18 ORG 18	80.000	4.444
19 ORG 19	0.000	0.000

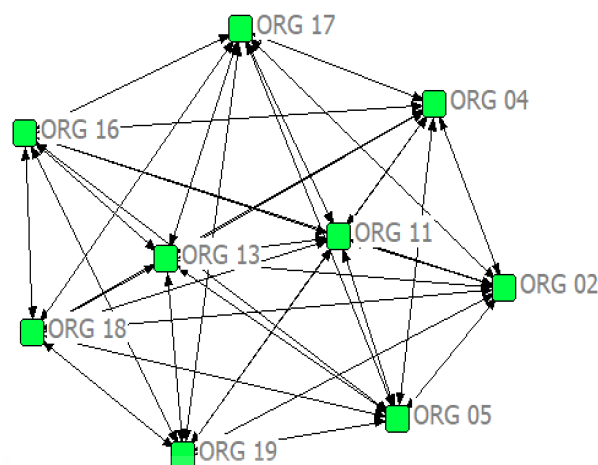
شکل ۴. شبکه کنشگران تصمیم سازی بر مبنای شاخص مرکزیت درجه

دستگاه های ذی ربط (ORG ۱۸)، مؤسسات دولتی (ORG ۱۱)، قوه قضائیه (ORG ۱۶) و شورای تأمین شهرستان (ORG ۱۷) دارای قدرت قانونی مشارکت در تصمیم گیری در ساختار حکمروایی کنونی هستند. مشارکت شهروندان و بخش غیردولتی زمینه های نهادی نیازمند توسعه در ساختار موجود است.

شبکه کنشگران تصمیم گیری: همان طور که نتایج مرکزیت درجه کنشگران نشان می دهد، تمرکز قدر قانونی مشارکت در تصمیم گیری برنامه ریزی و بودجه ریزی شهری در نهاد شورای شهر (ORG ۰۲) است و با اختلاف بسیار زیاد در مرتبه بعدی وزارت کشور (ORG ۰۴)، استانداری (ORG ۰۵)،

		1 Degree	2 nDegree
1	ORG 01	0.000	0.000
2	ORG 02	240.000	13.333
3	ORG 03	0.000	0.000
4	ORG 04	37.000	2.056
5	ORG 05	37.000	2.056
6	ORG 06	0.000	0.000
7	ORG 07	0.000	0.000
8	ORG 08	0.000	0.000
9	ORG 09	0.000	0.000
10	ORG 10	0.000	0.000
11	ORG 11	37.000	2.056
12	ORG 12	0.000	0.000
13	ORG 13	37.000	2.056
14	ORG 14	0.000	0.000
15	ORG 15	0.000	0.000
16	ORG 16	37.000	2.056
17	ORG 17	37.000	2.056
18	ORG 18	37.000	2.056
19	ORG 19	37.000	2.056

■ ORG 01
 ■ ORG 03
 ■ ORG 06
 ■ ORG 07
 ■ ORG 08
 ■ ORG 09
 ■ ORG 10
 ■ ORG 12
 ■ ORG 14
 ■ ORG 15

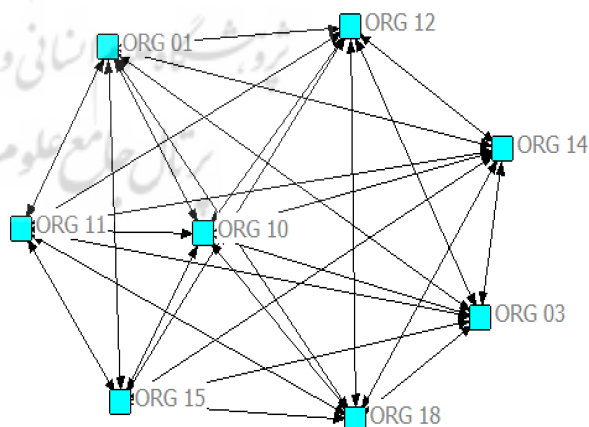
شکل ۵. شبکه کنشگران تصمیم‌گیری بر مبنای شاخص مرکزیت درجه

توسعه شهری صورت گیرد. شبکه کنشگران/اجرا: همان‌طور که نتایج مرکزیت درجه شبکه کنشگران اجرا در شکل ۶ مشاهده می‌شود، شهرداری (ORG 03) دارای بیشترین قدرت قانونی در شبکه مشارکت در اجرا است. در مرتبه بعدی دستگاه‌های ذی‌ربط (ORG 18) و مردم (ORG 01) دارای بیشترین قدرت قانونی مشارکت در اجرای برنامه‌های توسعه شهری هستند. ایجاد ظرفیت قانونی برای مشارکت بخش خصوصی (ORG 12)، نهادها (ORG 14)، تعاونی‌ها (ORG 15) اگر چه ضعیف است، اعتقاد قانون‌گذاران بر مشارکت بخش‌های غیردولتی را نشان می‌دهد.

شبکه کنشگران توافق‌نهادی: با توجه به آنکه تنها دو مضمون از قوانین در زمینه توافق‌نهادی وجود دارد و در هر دو مضمون شکل‌گیری توافق‌نهادی شورای شهر با دستگاه‌های ذی‌ربط در راستای تشکیل انجمن‌ها و تأسیس تعاونی‌های تولید و توزیع و مصرف و نیز دایر کردن نمایشگاه‌ها مد نظر قانون‌گذار است. با توجه به آنکه در حکمروایی مشارکتی زمینه‌های قانونی توافق‌های نهادی بسیار حائز اهمیت است، ساختار حکمروایی موجود ضعف اساسی در این زمینه دارد. در این راستا، چگونه می‌توان انتظار داشت بدون شکل‌گیری توافق‌های نهادی بین کنشگران برنامه‌ریزی در حل مسائل و

		1 Degree	2 nDegree
1	ORG 01	60.000	3.333
2	ORG 02	0.000	0.000
3	ORG 03	120.000	6.667
4	ORG 04	0.000	0.000
5	ORG 05	0.000	0.000
6	ORG 06	0.000	0.000
7	ORG 07	0.000	0.000
8	ORG 08	0.000	0.000
9	ORG 09	0.000	0.000
10	ORG 10	22.000	1.222
11	ORG 11	22.000	1.222
12	ORG 12	42.000	2.333
13	ORG 13	0.000	0.000
14	ORG 14	42.000	2.333
15	ORG 15	42.000	2.333
16	ORG 16	0.000	0.000
17	ORG 17	0.000	0.000
18	ORG 18	76.000	4.222
19	ORG 19	0.000	0.000

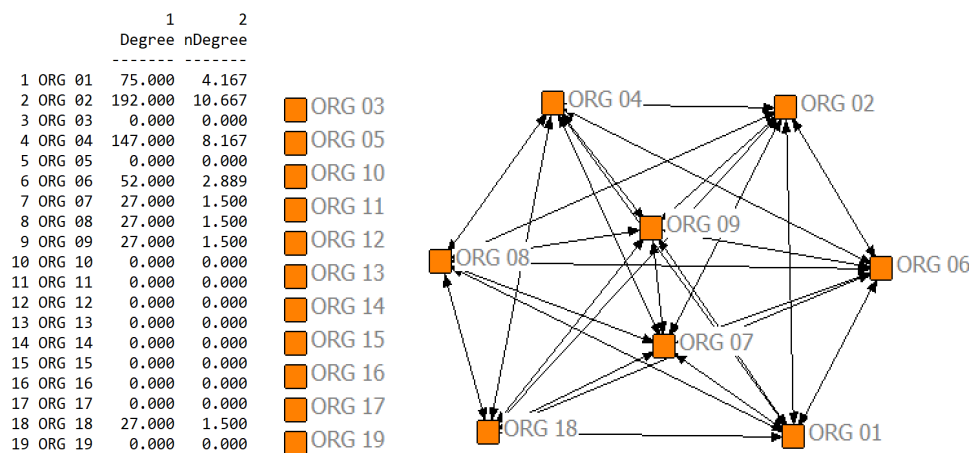
■ ORG 02
 ■ ORG 04
 ■ ORG 05
 ■ ORG 06
 ■ ORG 07
 ■ ORG 08
 ■ ORG 09
 ■ ORG 13
 ■ ORG 16
 ■ ORG 17
 ■ ORG 19

شکل ۶. شبکه کنشگران اجرا بر مبنای شاخص مرکزیت درجه

بودجه‌ریزی شهری را نشان می‌دهد. شورای شهرستان (ORG 06)، شورای عالی استان (ORG 07)، شورای عالی استان‌ها (ORG 08) از دیگر کنشگران دارای قدرت قانونی نظارت شبکه حکمروایی برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهر هستند.

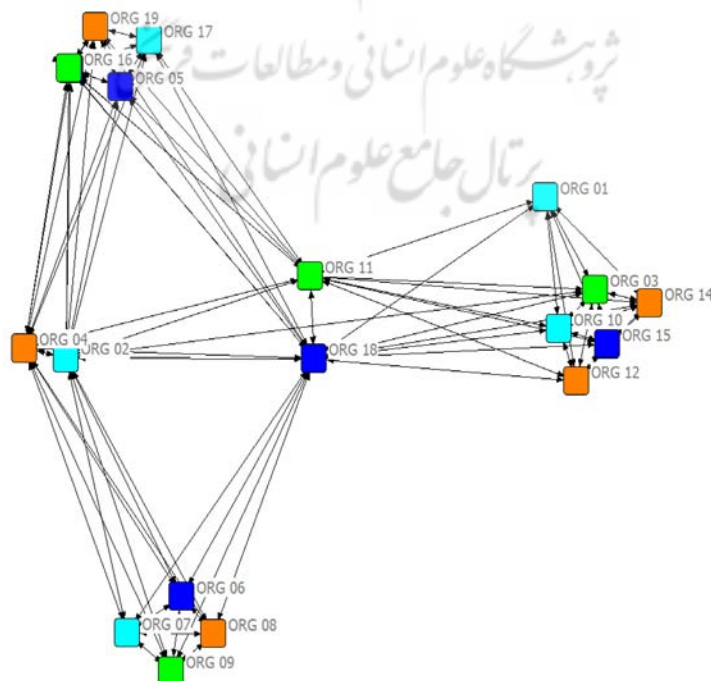
شبکه کنشگران نظارت: همان‌طور که شکل ۷ نشان می‌دهد، بیشترین قدرت قانونی نظارتی در شبکه مشارکت کنشگران بر مبنای شاخص مرکزیت درجه در نهاد شورای شهر (ORG 02)، وزارت کشور (ORG 04) و مردم (ORG 01) تمرکز یافته است و اعتقاد قانون‌گذار بر نظارت مردمی بر برنامه‌ریزی و

شکل ۷. شبکه کنشگران نظارت بر مبنای شاخص مرکزیت درجه

برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری را بر اساس فاصله ژئودزیک نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود، کنشگران در شش گروه فاصله در این ساختار توزیع یافته‌اند. بر این اساس، نزدیکی فاصله ژئودزیک بین گروه کنشگران استانداری (ORG 05)، شورای تأمین شهرستان (ORG 17)، قوه قضائیه (ORG 16)، مرجع رسیدگی به تخلفات (ORG 19) نشان از تبادل و گردش سریع اطلاعات این گروه کنشگران شبکه دارد. شورای شهر (ORG 02) و وزارت کشور (ORG 04) نیز دارای فاصله نزدیک ارتباطی و اطلاعاتی هستند. شهرداری (ORG 03)، انجمن‌ها (ORG 10)، نهادها (ORG 14)، تعاونی‌ها (ORG 15) و بخش خصوصی (ORG 12) گروه دیگری هستند که فاصله ژئودزیک کمی از یکدیگر دارند. مردم (ORG 01) نیز به این گروه نزدیک‌تر هستند و با فاصله از سایر کنشگران قرار گرفته‌اند. به طور کلی، همان‌طور که در ساختار شبکه مشخص است وجود فاصله ژئودزیک در میان کنشگران شبکه ممکن است در همکاری بین نهادی ایجاد تأخیر کند.

فاصله ژئودزیک شبکه کنشگران حکمروایی مشارکتی برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری: شاخص فاصله ژئودزیک برای سنجش سرعت همکاری و گردش منابع و اطلاعات در شبکه از میانگین کوتاه‌ترین فاصله بین یک جفت کنشگر استفاده می‌شود. هر چه میانگین فاصله ژئودزیک کاهش یابد، سرعت گردش اطلاعات در بین نهادها بیشتر شده و سبب می‌شود که زمان کمتری برای هماهنگ ساختن نهادها برای مدیریت یک منبع مشخص صرف شود و دست‌اندرکاران با سرعت بیشتری به یکدیگر دسترسی خواهند داشت و در نهایت این امر در اعتمادسازی و فعالیت‌های جمعی نهادها اهمیت ویژه‌ای دارد. هر چه فاصله ژئودزیک بیشتر باشد، سبب می‌شود که منابع و اطلاعات در شبکه با سرعت متوسطی انتشار یابد. بنابراین به دلیل اتحاد متوسط میان نهادها، هماهنگ ساختن دست‌اندرکاران نهادی در مدیریت مشارکتی تحقق برنامه‌ها با صرف زمان همراه خواهد شد. بر این مبنای، ماتریس شبکه کنشگران وارد محاسبه شد. شکل ۸ شبکه کنشگران حکمروایی مشارکتی

شکل ۸. شبکه کنشگران حکمروایی مشارکتی برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری بر مبنای فاصله ژئودزیک

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

قرار گیرد و بر مبنای آن قوانین اصلاح و نهاد شورای شهر در جایگاهی با اختیار نظارت بر برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی توسعه شهر قرار گیرد.

- ایجاد زمینه‌های قانونی، توافق و مشارکت جمعی کنشگران برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی: نظام برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهر نیازمند ایجاد زمینه‌های قانونی، توافق و مشارکت کنشگران است، در ساختار کنونی نامشخص بودن جایگاه قانونی سایر کنشگران در مسیر تحقق برنامه، تأمین و تخصیص منابع مالی را متزلزل و نظام برنامه‌ریزی و بودجه‌ای شهر را ناکارآمد ساخته که نیازمند تغییر اساسی است.

- پشتوانه قانونی مشارکت جمعی کنشگران در بودجه‌ریزی طرح‌های سرمایه‌ای شهری: با توجه به آنکه تخصیص منابع مالی برای اجرای طرح‌های عمرانی و توسعه شهری در بودجه‌ریزی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مد نظر قرار می‌گیرد، لازم است پیش‌بینی‌های قانونی، جهت مشارکت دیگر کنشگران حاکمیتی و جوامع محلی برای گزینش، تصویب، اجرا و نظارت بر طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای طرح‌ریزی شود.

- تقویت رویکردهای تعاملی و توافق در غربالگری و اولویت‌بندی طرح‌های سرمایه‌ای شهری: هماهنگی در سیستم برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی مشارکتی مستلزم وجود مکانیزم تعامل کنشگران و شهروندان به منظور ابراز ترجیحات و اجماع است. به این منظور، گفت‌وگوهای ساز و فراهم‌آوری بستر ارتباطی از طریق جلسات تعاملی نیازمند پشتوانه قانونی در فرایند غربالگری و اولویت‌بندی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای شهری است.

- تقویت مشارکت شبکه نخبگان علمی در نیازسنجی و امکان‌سنجی اولیه طرح‌های سرمایه‌ای شهری: غربالگری طرح‌های توسعه‌ای شهر مستلزم ارتباط روشن با هدف‌های برنامه‌های توسعه شهر و مطالعات توجیهی فنی، اقتصادی - اجتماعی، مشخصات مالی، زمان‌بندی اجرا، نحوه بهره‌برداری است که مستلزم تقویت زمینه‌های همکاری قانونی مشارکت جامعه نخبگانی علمی در نهادهای دانشگاه‌ها و مراکز علمی و پژوهشی با کنشگران حاکمیتی است. در این راستا، دسترسی به داده‌ها و اطلاعات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و به‌کارگیری رویکردهای علمی مبتنی بر توافق جمعی مورد نیاز است.

- ارائه برنامه پیاده‌سازی الگوی مشارکت عمومی - خصوصی (Public Privat Partnership) در طرح‌های سرمایه‌ای شهری: با توجه به محدودیت‌های مالی حاکمیت، مشارکت بخش خصوصی در اجرای پروژه‌های توسعه‌ای زیرساختی شهر نیازمند تقویت قوانین حمایتی برنامه‌ریزی و پیاده‌سازی الگوی مشارکت عمومی - خصوصی مبتنی بر نتایج امکان‌سنجی و تناسب آن با قابلیت‌های بخش خصوصی کشور است. در این راستا، انعطاف‌پذیری در قراردادهای مشارکتی با توجه به عدم قطعیت‌های محیط اقتصادی کشور و تقویت نظارت بر اجرای طرح‌ها پیشنهاد می‌شود.

- فعال‌سازی مکانیزم انتخاب شهروندان به صورت مدیریت سید پروژه‌های (پرتفولیوی) محلی: علاوه بر مشارکت در فرایند غربالگری و اولویت‌بندی طرح‌های توسعه‌ای شهری، در سطح مناطق و محله نیز فرایند انتخاب به صورت مدیریت سید پروژه‌ها (پرتفولیو) به تناسب بودجه در دسترس و کیفیت اجرا و جامعه محلی تحت تأثیر و تناسب جمعیتی پیشنهاد می‌شود. در این راستا پشتیبانی قانونی توسعه شبکه همکاری نهادهای اطلاعاتی و ارتباطی با سایر کنشگران مد نظر است.

- وجود سازوکار مشارکت جوامع محلی در اجرای پروژه‌های محلی از طریق الگوی هم‌آفرینی: با توجه به نبود سازوکارهای نقش‌آفرینی و مشارکت جوامع محلی (شهروندان، نهادهای مردمی، انجمن‌ها، تعاونی‌ها و...) در اجرای پروژه‌ها پیشنهاد می‌شود ضمن شناسایی ظرفیت‌های مردمی نشست‌های هم‌اندیشی توسعه محلی برگزار و سازوکار مدیریت مشارکتی و نقش‌آفرینی جوامع محلی در اجرای پروژه‌های توسعه محلی پیش‌بینی شود.

- تقویت ارتباط با رسانه‌ها و نهادهای آموزشی در راستای اطلاع‌رسانی،

حکمرانی مشارکتی به مدلی از اداره شهرها اشاره دارد که در آن شهروندان، نهادهای مدنی و بخش خصوصی در فرایند تصمیم‌گیری و مدیریت شهری مشارکت فعال دارند. قوانین شهری به عنوان چارچوب حقوقی، نقش کلیدی در تسهیل یا محدود کردن این مشارکت ایفا می‌کنند. بر این مبنای، پژوهش حاضر سیستم حکمرانی مشارکتی برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری به عنوان محورهای اساسی تصمیم‌گیری را بر مبنای قوانین شورای شهر و با توجه به سطوح مشارکت با استفاده از رویکرد تحلیل شبکه اجتماعی مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است تا ضمن تحلیل ساختار حکمرانی بر مبنای قدرت قانونی مشارکت کنشگران، زمینه‌های بهبود سیستم در طراحی نهادی و قانونی با تمرکز بر فرایند برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی مشارکتی را شناسایی و توصیه‌های سیاستی در این زمینه ارائه دهد.

برای این منظور ابتدا پس از مرور قوانین شوراهای کشور، با توجه به بررسی موضوعی و پیشینه پژوهش، زمینه‌های مشارکت در فرایند تصمیم‌گیری برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری در شش زمینه شامل: آگاه‌سازی، تصمیم‌سازی، تصمیم‌گیری، توافق نهادی، اجرا و نظارت شناسایی شدند. در ادامه با بررسی قانون شوراهای کشور، ۴۷ مضمون قانونی در زمینه برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری منطبق با قوانین شورای شهر استخراج و ۱۹ نهادهای درگیر به عنوان کنشگران سیستم مد نظر قرار گرفت و هر یک از مضامین قانونی منطبق با شش زمینه مشارکت هر یک از کنشگران طبقه‌بندی شد. در ادامه با تشکیل ماتریس شبکه حکمرانی، جایگاه قانونی کنشگران در شش سطح مشارکت مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

- به طور کلی، ساختار حکمرانی فعلی تنها بر مشارکت شورای شهر و شهرداری تأکید دارد و سایر کنشگران این سیستم در فاصله بسیار زیادی از زمینه‌های مشارکت قرار گرفته‌اند که این مسئله نقص قانون و فقدان سیستم مدیریت یکپارچه شهری را نشان می‌دهد.

- با توجه به فقدان سیستم مدیریت یکپارچه شهری، فرایند بودجه‌ریزی شهری نیز از هم گسسته و دارای ابهامات بسیاری در پیش‌بینی‌های قانونی مشارکت کنشگران حاکمیتی و جوامع محلی برای گزینش، تصویب، اجرا و نظارت بر طرح‌های عمرانی و توسعه‌ای شهر است.

- تمرکز مضامین قانونی شوراهای مشارکت در تصمیم‌گیری و نظارت توسط نهاد شورای شهر است. با این وجود، با توجه به آنکه هیچ دستگاه دولتی خود را موظف به پاسخ‌گویی برابر شورای شهر نمی‌داند، در عمل شورای شهر تنها در زمینه برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهرداری نظارت می‌کند. این در حالی است که حل مسائل پیچیده شهری به مشارکت کلیه کنشگران نیاز دارد و در سیستم کنونی نظارت بر برنامه‌های دستگاه‌های اجرایی خارج از اختیارات شورای شهر است.

- مشارکت در زمینه توافق‌های نهادی علی‌رغم تأکیدی که در شکل‌گیری حکمرانی مشارکتی در برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی دارند، در ساختار کنونی مورد غفلت واقع شده و تنها در دو ماده قانونی به شکل‌گیری توافق نهادی شورای شهر با دستگاه‌های ذی‌ربط اشاره شده و این سؤال مطرح است که چگونه می‌توان انتظار داشت بدون شکل‌گیری توافق‌های نهادی بین کنشگران برنامه‌ریزی در راستای حل مسائل شهری صورت گیرد.

- نادیده گرفتن نقش مشارکت شهروندان، نهادهای علمی و پژوهشی، بخش خصوصی و سایر کنشگران کلیدی در مشارکت در تصمیم‌سازی از دیگر ضعف‌های اساسی ساختار حکمرانی موجود است.

در ادامه به منظور بهبود حکمرانی مشارکتی از طریق توسعه ظرفیت‌های نهادی و قانونی و در راستای تعادل بخشی در توزیع قدرت قانونی مشارکت میان نهادهای درگیر برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی مشارکتی توصیه‌های سیاستی به شرح زیر ارائه می‌شود.

- تقویت ارتباط قانونی شورای شهر با سایر کنشگران و ایجاد ساختار حکمرانی یکپارچه شهری: با توجه به ناکارآمدی ساختار حکمرانی مدیریت شهری فعلی پیگیری طرح یکپارچه مدیریت شهری در دستور کار

و تقویت زمینه‌های همکاری بین‌نهادی پرداخته شود. علاوه بر آن، شبکه قوانین شهرداری و برنامه توسعه کشور نیز در حوزه‌های برنامه‌ریزی شهری تحلیل شود تا تصویر بزرگ‌تری از توزیع قدرت کنشگران ایجاد شود. در این راستا، وزن زمینه‌های مشارکت کنشگران با استفاده از روش‌های تصمیم‌گیری گروهی نیز می‌تواند تعیین شود. همچنین در پژوهش‌های آتی پیشنهاد می‌شود مطالعات تطبیقی و مقایسه‌ای در زمینه برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی مشارکتی از منظر نهادی و قانونی در سایر کشورها مورد بررسی قرار گیرد و پیشنهادهای توسعه سیستم حکمروایی مشارکتی بر مبنای مطالعات تدقیق شود.

■ مشارکت نویسندگان

نویسندگان به یک اندازه در اجرای پژوهش و تدوین مقاله مشارکت داشته‌اند.

■ تشکر و قدردانی

موردی از سوی نویسندگان گزارش نشده است.

■ تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند در انجام این پژوهش هیچ‌گونه تعارض منافعی برای ایشان وجود ندارد.

آگاهی‌بخشی و توانمندسازی اجتماعی: آموزش حقوق شهروندی کمک می‌کند تا جوامع محلی نقش خود را در سیستم‌های حکومتی بدانند. آموزش مدنی در همه سطوح از مدارس تا جامعه لازم است ارائه شود تا شهروندان آگاه و توانمند شوند. آگاهی منجر به تقویت مطالبه‌گری شهروندان و توانمندسازی جوامع محلی و ایجاد فرصت نقش‌آفرینی در حل مسائل و جلب مشارکت آگاهانه می‌شود.

• **تقویت اعتماد عمومی از طریق شفافیت مالی و جلب مشارکت جوامع محلی در پرداخت عوارض‌های قانونی:** تعریف علمی منابع درآمدی شهر و شفافیت در مصارف بودجه علاوه بر ایجاد انضباط مالی شهری باعث تقویت اعتماد عمومی و مشارکت شهروندان در پرداخت عوارض‌های قانونی شهر می‌شود. در این راستا، انتشار گزارش‌های شفافیت تأمین و تخصیص منابع مالی و تبیین جایگاه اقتصادی هر یک از کنشگران در نظام اقتصادی شهر پیشنهاد می‌شود.

• **تقویت مکانیزم‌های نظارت مردمی، دریافت بازخورد و پاسخ‌گویی مدیران شهری:** به رسمیت شناختن حق نظارت شهروندان و ایجاد مکانیزم‌های نظارت شهروندان بر فرایند انتخاب و اجرای پروژه‌های سرمایه‌ای شهر از زمان‌بندی اجرایی تا کیفیت اجرای پروژه‌ها و نیز نظارت بر عملکرد مدیران شهری مد نظر است. در این راستا، مکانیزم‌های دریافت بازخورد از جوامع محلی و پاسخ‌گویی مدیران شهری در نشست‌های تعاملی با جوامع محلی مورد نیاز است.

در این پژوهش تلاش شد علاوه بر ارائه کاربردی از تحلیل شبکه اجتماعی در تحلیل سیستم حکمروایی مشارکتی برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی شهری به گسترش دانش برنامه‌ریزی و تقویت سازوکارهای مشارکتی پرداخته و ابزاری برای ارزیابی توزیع قدرت قانونی ارائه شود. با توجه به محدودیت‌ها و بینش به‌دست‌آمده، در پژوهش‌های آتی پیشنهاد می‌شود ضمن تحلیل قدرت و نفوذ کنشگران کلیدی خدمات شهری با طرح‌ریزی مداخله سیستمی نرم به ایجاد

- Abe, T., & Omotoso, F. (2021). Local government/governance system in Nigeria. *Nigerian Politics*, 185-216. https://doi.org/10.1007/978-3-030-50509-7_9
- Asukile, F., & Mbogo, C. J. (2022). Influence of budgetary practices on budget performance of Local Government Authorities in Tanzania. *Journal of Finance and Accounting*, 10(2), 112-120. <https://doi.org/10.11648/j.jfa.20221002.14>
- Bastos, D., Fernández-Caballero, A., Pereira, A., & Rocha, N. P. (2022, October). Smart city applications to promote citizen participation in city management and governance: A systematic review. In *Informatics* (Vol. 9, No. 4, p. 89). MDPI. <https://doi.org/10.3390/informat-ics9040089>
- Benade, G., Nath, S., Procaccia, A. D., & Shah, N. (2021). Preference elicitation for participatory budgeting. *Management Science*, 67(5), 2813-2827. <https://doi.org/10.1287/mnsc.2020.3666>
- Björger, A., Fosshem, K., & Macharis, C. (2021). How to build stakeholder participation in collaborative urban freight planning. *Cities*, 112, 103149. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2021.103149>
- Chitsa, M., Sivapalan, S., Singh, B. S. M., & Lee, K. E. (2022). Citizen participation and climate change within an urban community context: Insights for policy development for bottom-up climate action engagement. *Sustainability*, 14(6), 3701. <https://doi.org/10.3390/su14063701>
- Corlew, L. K., Keener, V., Finucane, M., Brewington, L., & Nunn-Crichton, R. (2015). Using social network analysis to assess communications and develop networking tools among climate change professionals across the Pacific Islands region. *Psychosocial Intervention*, 24(3), 133-146. <https://doi.org/10.1016/j.psi.2015.07.004>
- Cortés-Cediel, M. E., Cantador, I., & Bolívar, M. P. R. (2021). Analyzing citizen participation and engagement in European smart cities. *Social Science Computer Review*, 39(4), 592-626. <https://doi.org/10.1177/0894439319877478>
- Emerson, K., Nabatchi, T., & Balogh, S. (2012). An Integrative Framework for Collaborative Governance. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 22(1), 1-29. <https://doi.org/10.1093/jopart/mur011>
- Gastil, J., & Broghammer, M. (2021). Linking theories of motivation, game mechanics, and public deliberation to design an online system for participatory budgeting. *Political Studies*, 69(1), 7-25. <https://doi.org/10.1177/0032321719890815>
- Hanneman, R. A., & Riddle, M. (2005, January). Introduction to social network methods. www.wiki.gonzaga.edu
- Hertting, N., & Hellquist, A. (2024). 'Invited participation', equity and planning: intentions, processes and institutionalization in Sweden and beyond. *European Planning Studies*, 1-23. <https://doi.org/10.1080/09654313.2024.2439561>
- Jung, S. M. (2022). Participatory budgeting and government efficiency: evidence from municipal governments in South Korea. *International Review of Administrative Sciences*, 88(4), 1105-1123. <https://doi.org/10.1177/0020852321991208>
- Kessy, A. (2022). The Political Economy of Public Financial Management & Accountability Reforms and the Budget in Tanzania. www.academia.edu
- Kiss, B., Sekulova, F., Hörschelmann, K., Salk, C. F., Takahashi, W., & Wamsler, C. (2022). Citizen participation in the governance of nature-based solutions. *Environmental Policy and Governance*, 32(3), 247-272. <https://doi.org/10.1002/eet.1987>
- Knox, S., & Arshed, N. (2022). Network governance and coordination of a regional entrepreneurial ecosystem. *Regional Studies*, 56(7), 1161-1175. <https://doi.org/10.1080/00343404.2021.1988067>
- Malipula, M. M. (2022). Enhancing citizens' participation in planning and budgeting in Kibaha Town Council, Tanzania. *BISNIS & BIROKRASI: Jurnal Ilmu Administrasi dan Organisasi*, 29(2), 118-127. <https://doi.org/10.20476/jbb.v29i2.1362>
- Mattei, G., Santolamazza, V., & Grandis, F. G. (2022). Design of the participatory budget: how to turn citizens into process protagonists. *International Journal of Public Sector Management*, 35(3), 294-316. <https://doi.org/10.1108/IJPSM-02-2021-0045>
- Mitlin, D. (2021). Citizen participation in planning: from the neighbourhood to the city. *Environment and Urbanization*, 33(2), 295-309. <https://doi.org/10.1177/09562478211035608>
- Monkelbaan, J. (2019). *Governance for the Sustainable Development Goals*. Singapore: Springer. <https://doi.org/10.1007/978-981-13-0475-0>
- Mørge, A. R., Norta, A., Tsap, V., & Pappel, I. (2021). Increasing citizen participation in e-participatory budgeting processes. *Journal of Information Technology & Politics*, 18(2), 125-147. <https://doi.org/10.1080/1931681.2020.1821421>
- Pittman, J., & Armitage, D. (2019). Network governance of land-sea social-ecological systems in the Lesser Antilles. *Ecological Economics*, 157, 61-70. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2018.10.013>
- Pu, C., & Zou, Y. (2025). Understanding New Advances in Network Governance: A Systematic Literature Review. *Public Performance & Management Review*, 48(1), 129-164. <https://doi.org/10.1080/15309576.2024.2434237>
- Przybilovicz, E., Cunha, M. A., Geertman, S., Leleux, C., Michels, A., Tomor, Z., ... & Meijer, A. (2022). Citizen participation in the smart city: findings from an international comparative study. *Local government studies*, 48(1), 23-47. <https://doi.org/10.1080/03003930.2020.1851204>
- Rey, S., & Maly, J. (2023). The (computational) social choice takes on indivisible participatory budgeting. *arXiv preprint arXiv:2303.00621*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2303.00621>
- Saßmannshausen, S. M., Radtke, J., Bohn, N., Hussein, H., Randall, D., & Pippek, V. (2021, June). Citizen-centered design in urban planning: How augmented reality can be used in citizen participation processes. In *Proceedings of the 2021 ACM Designing Interactive Systems Conference* (pp. 250-265). <https://doi.org/10.1145/3461778.3462130>
- Samadi-Foroushani, M., Shahabi-Farahani, A. and Kousari, S. (2025). Developing Tehran Municipality's Participatory Budgeting System Based on Soft Systems Methodology: Insights from the "I Am the Mayor" Project. *System Engineering and Productivity*, (1), 31-48. doi: [10.22034/sep.2025.2054181.1272](https://doi.org/10.22034/sep.2025.2054181.1272). doi: [10.22034/sep.2025.2054181.1272](https://doi.org/10.22034/sep.2025.2054181.1272) [In Persian]
- Simonofski, A., Vallé, T., Serral, E., & Wautelet, Y. (2021). Investigating context factors in citizen participation strategies: A comparative analysis of Swedish and Belgian smart cities. *International Journal of Information Management*, 56, 102011. <https://doi.org/10.1016/j.jinfo-mgt.2019.09.007>
- Sondou, T., Dotsu, M. Y., Anoumou, K. R., Samon, S. P., Chenal, J., & Aholou, C. C. (2025). Urban Planning Through Participatory Democracy: Analysis of Citizen Participation in Urban Planning in Ho (Ghana) and Kpalimé (Togo). *Sustainability* (2071-1050), 17(3). <https://doi.org/10.3390/su17031161>
- Thelma, C. C. (2024). Civic education and citizen participation in local governance: A case of Lusaka District, Zambia. *Journal homepage: www.ijrpr.com* ISSN, 2582, 7421. <https://ijrpr.com/uploads/V5ISSUE4/IJR-PR25647.pdf>
- Wilkinson, C., Briggs, J., Salt, K., Vines, J., & Flynn, E. (2019). In participatory budgeting we trust? Fairness, tactics and (in) accessibility in participatory governance. *Local Government Studies*, 45(6), 1001-1020. <https://doi.org/10.1080/03003930.2019.1606798>
- Wang, H., & Ran, B. (2023). Network governance and collaborative governance: A thematic analysis on their similarities, differences, and entanglements. *Public management review*, 25(6), 1187-1211. <https://doi.org/10.1080/14719037.2021.2011389>
- Xu, H., & Zhu, W. (2021). Evaluating the impact mechanism of citizen participation on citizen satisfaction in a smart city. *Environment and Planning B: Urban Analytics and City Science*, 48(8), 2466-2480. <https://doi.org/10.1177/2399808320980746>